

శ్రీ

పాంచాలీ పరిణయము.

ఇది

రాజవాహనవిజయమును రచించి

“గీ, అల్లసానివాని యల్లికబిగిసాంపు
ముక్కుతిమ్మనార్య ముద్దుబలుకుఁ
బాండురంగుకవి పద్యంబుహరుపును
గాకమానిరాయ నీకె కలదు.”

అని ప్రభృతి గాంచిన

కాకమాని - మూర్తిక విచేత

రచింపఁబడినది.

రాజమహేంద్రవరము :

శ్రీ వివేకవర్ధనీ ముద్రాక్షరశాలయందు
ముద్రింపఁబడినది.

1894

చీనవెల 6 అణాలు.

నాంపల్లి దేవయ్యలు నుప ప్రజ్ఞానునాం
మహా కాశ్యపాదేవయ్యలు శాస్త్రజ్ఞా
ను శ్రీ కృష్ణ దేవరాయలయ్యాం శ్రీ
నరసింహమూనమధ్యార్థముగా

జ్ఞాతి - 30-10-1701

వెలమం - 30 -

పాంచాలీ పరిణయము.

ప్రథమాశ్వాసము.

- ॥ శ్రీకంఠేశుడు చంద్రపుష్కరిణిగా భృంగీత సంగీత భా
గీరమృతమితకాత్త నాభి భవభూగీతాశ్రయత్కర్ణుడ
ర్ణోరాశిప్రణమాన సహ్యాగిరి సూనుక్రోడ దృక్కర్ణ శ
య్యారంగ న్నకుటోపభానిత భుజాండర్పించు మాన్వీప్యనుల్.
- ॥ తన కోదండముఁద్రుంచెఁగా తనదొనక ధట్టించికట్టించెఁగా
తనచేతక వరమందు వానిశిరముల్ దండించెఁగా యిమ్ముహీ
శనయేశుండన కారఘూతము గుణస్తాత్యంబు గావించు భ
ర్గుని నిర్మత్సరు భక్తవత్సలుని బేర్కొండెల్లుఁగా యేరికిక.
- ॥ బంగరుబాజ్జ పల్కుబడిపైదలి పచ్చనిమేను తన్నిపూ
సింగపుఁబీట తెల్లగరి చిన్నిపటాణి కడానివన్నె ముం
గొంగుల తండ్రి పాటబెళుకుం నొలుకానుపు చాలుమోము లె
క్కులగల వేల్పుమాకుఁ దనకుంగల యేండ్లొదవించుఁ గావుతక.
- ॥ ఒండరదంబు పోవిటిచి యుక్కునఁ జక్కని మొక్కలీడనక
రెండవకొమ్ము తొండమున వేర్పునమాటి మతంగశృంగ వే
దండములక గ్రహించి తనదాసుల కీఁబరికించి హస్తీవ
క్ర్రుండయి మాయబోయదొరకుం గొడుకై తగువేల్పుఁ గొల్చెదక.
- ॥ కాయలా యాచన్నుదోయి జోడనిపాదములవై చేనా వీణ చెలియనిల్ప
నిరుగరంబులమొక్కి యెత్తిమీటినమీఁదఁ జేవ్రేయసన్నుతుల్ చేసెననఁగ
వల్లకిపల్కుల్లసెల్ల నిర్వుర మొక్కఁడైయున్న జోడెవ్వరన్నజాడ
తాగాత్రలాలనా భోగంబుగావింపఁ దానమానంబుల తేనెగురియ
డాలునకు డాలుచెల్లు గాఁ జాలుకంపితమునఁ గంపితమయ్యె విధాతృశిరము
రాగమున రాగమబ్బెఁగా స్రవ్వికనఁగఁ వీణవాయింపు కల్యాణి వాణిఁగొల్తు.
మాసఖులు వ్యాసనాకుజఁ భాసక్రీహర్ష వాణ భారవికాళి
దాస భవభూతిమాఘ మహాసంస్కృతకవి కవిత్రయాంధ్రకవుల్.
- ॥ ప్రబలమతికానుతింతుఁ బ్రతిభాకృతిభాషిత భారతీసులక
గబళిత సర్వదర్శనులఁ గాన్వయమత్కృతి కాలిదాసులక

నివిడతపోలూసులఁ దృణీకృతహనులఁ గాకమాని రా

మ బుధవిధుక బ్రహ్మధనుధి మత్ప్రపితామహునిక బితామహుక.

క॥ కుకవి రెన కవితనకలము! సుకరంబున చు కు బుధులు శోధింపమిచ్చె

ముకురిము గన్నపుడైకహా! మొకమకురూపము సురూపమును నెప్పగుట.

వ॥ అని యిట్లు పేటతా కనుదయి యిట్లుగవి సమస్యతియు దుష్టకవి నిరాకరయి

గావించి పాంచాలీపరిణయ ప్రబంధ నిబంధనంబునకు సమకట్టియున్న సమయ

బున.

చ॥ తలగడగా నమచ్చుకొని దక్షిణపాణిని జానువంటఁగా

నలవడఁజాపుకొన్న పెరిహస్తముచే నితఁడింతనాఁడె నక

బలువిడిఁ చాడనేర్చెనని పాదములొత్తు రమాత్రుపల్వినక

దలకడఁచాటమెచ్చుచును నారదుఁదెల్పెడు వేల్పుపొల్పుగక.

మ॥ కలలోనంగరుణించి నన్నుఁబలికెం గమ్రేక్షు కొదండ హ

స్తలతాకృష్ట ధనుఃప్రకాండ విగళద్ధరాళ సారామ్యలో

జ్వలమాధుర్య నిదానచూడ్కుడుత నాంచారూ రదాచ్ఛాననాం

చలవిఘ్నేదన సాధునీధు సముదంచద్దంత వాగ్వైఖరిక.

క॥ పాంచాలీపరిణయకవి! పంచాస్య భవత్ప్రబంధపదసంబంధ

ప్రాంచనము సుహృత్కవి రాట్రాంచనము సహ ద్విరేభకాంచనమా సుమీ

గీ॥ అల్లసానివాని యల్లికబిగిసొంపు! ముక్కుతెన్న నార్కు ముద్దుఁబలుకుఁ

బాండురంగసుకవి పద్యంబుహరిపును! గాకమానిరాయ నీకెకలను.

క॥ అంచితమతి కృతివీవాన! రించినకృతి ద్రౌపదీపరిణయము మాక

ర్పించుము తెనుంగుఁగవిత ప్రిరించివిధువిఁ గాకమాని శ్రీమూర్తికవీ.

క॥ తనెనక మేల్కొంటి విరించన జనకఘనాత్త కనక సంపాతవిలో

చన శంపాసంపాత! స్వనుకంపా కంపితాత్త సంతాపుండనై.

ఉ॥ దొంగిలి యర్థరాత్రమున దొండరడిప్పొడియాళువారికై

బంగరుగిన్నెఁదెచ్చిన కృపానిధి యంత్యజు దాసరిక స్వకీ

యాంగముఁజేర్చు రంగపతి యంగజుతండ్రి మదీయకావ్య సా

రంగ విలోచనామణికేఁ బ్రాణవిభుండఁట భాగ్యమెట్టిదో.

క॥ అర్చకులభాతి నవరస! గర్భిత సందర్భలహరిఁ గరఁగని భూభృ

న్నిర్భాగ్యుల కిత్తుర వైదర్భి నిర్భీకఃక దర్శితకవితత్.

వ॥ అని యుద్యోగించి యద్వైపతాపురందరునకుఁ గాపురందై ధరాపురంధ్రీకి నూ

ప్రథమాశ్వాసము.

1. ఇదై యశస్త్రంగప్యరః బునతుః గౌశ్వరయై యపరిమిత ఘోపురంబైత శ్రీరంగ
 పునః పథే న కించైవ.

2. సాహజితాత దేవతాజాగృహం బుభును సహ్యాభ్రవా ఘృతయభూని
 భక్తాః ఘోరనిరా గన్ధక్రిముక్తి హు మునిరాహసాభీష్ట మోక్షహాయి
 పదుమిదియక్కత ధృతితనప్తసాలము చంద్రప్రవృత్తిగణితా జన్మసమ
 పక్షపక్షాది భూధన తాపిధలరాశి కాశీవనత్యధాగ్యస్తరణహం
 కుంతిరాన్యోప కలకసోత్కంఠనన్యః శుంతకలకలత ముపరిపై కుంతమనద
 మొత్తపుచిదారుముంగిటి మొదటిపెట్టు గొంగదొరమూంకుటలకు శ్రీరంగ ముటరు.

అయ గ్రాహి.

అంగము శ్రీవేడికి మృదంగము కళానటికి సింగము మాదాగ్నికరుగంగములెల్లా
 శృంగము శుభాద్రికిందరంగము యశోబ్ధికి బతంగము ప్రకిల్బిష్టభుజంగములెల్లా
 చంగము సుభోష్ణ తికిభృంగము వనావనికిభంగము రిపుద్విపతురంగములెల్లా
 రంగము విభూతికిమతంగము గజాళికిశతాంగము మురారికిసేరంగము దలంపక.

3. సింగింబారత్ కపేరజ ముసింగిసేరంగం సేవచేసి యా
 పాంగలిషుద్ధమింగి విభుప్రవృత్తిజలమాని మానితో
 తుంగ తరూత్తమోపవనిదూటి సేరంగములోననున్నవాం
 డుంగను నాయుటంకు టకటాంకుపురంబు కాపురంబులకా.

4. ఆరంగమునకు నధిపతి సారంగము రంగశాయి సారంగమద

5. శ్రీరంగన్నిటలాంగుండు దోరంగద ఝణఝణ కృతుల సిరులొనంగుండు.

6. శేషాచలాధిశ భీషణనిశ్వాస మాతరిశ్వగ్గాని మాప్కొనంగ

నాహోలూహర్య కాహూకరస్తభ సంభవోద్గత శిఖాత్రయమువీట

సేహుద్రదైతేయ సంహారసమయోద్ధ దృష్టిదంష్ట్రాంల శృష్టితోడంగ

మాస్త్రీలైలాజ ప్రశస్తహోమహూతాశి జాతాపఘన ఘనోష్ణ్యబుడీట

సుభయసహ్యాభ్రవా మధ్యమోర్విచేరి గామృతలిడిండిపాన్పపై గడమండ

పవ్వళించిన శ్రీరంగభర్తకర్త చల్లంగా జూడఁబెల్లదె యెల్లదుల.

7. అప్పదిద్దెవాని యటులు వేసిన దాంక బొమ్మలాటలుగన్న భోగివగి

మధుమాసగమన తామృంతానసునిమాడ్కి వాసిగా నాకొన్నవాటని శి

శ్వుసమాసుహృద్వి నాశశ్రోత్రి విధమునఁ బాపహమ్నాదిగం భరితా

విహుకాలకృతశిరో భృంగసంగతుభంగి బహుభూతరాజు గాపుర

నుభయసహ్యాధ్యనామధ్యమొకవెనంచు నిరురవోయెదోలేదొకనదెకపును
 పూర్ణకరుణామృతముచల్లు భోగభోగ భాగవిశ్రా తుక్తిరంగవశద తు
 మ॥ కటిచక్రంబు గళంబుకంబువు ధనుకకాండంబు భూఃల్లికా
 శక్తి రోమాశితలంబు ఖడ్గము భుజాద్వంద్వంబు దండంబు తె
 ప్పటికికొ బ్రోవంగ చందీబృందముల నేర్పాటొప్పఁగాఁజేయు ముం
 గిటి రంగన్నిధి రంగభర్త నితరుల్ కీర్తింపఁగానెక్తురే.

ఉ॥ ఎన్నఁడు సహ్యాభూభవన మించుకగాంచుట తాపమాడు టి
 కెన్నఁడు సప్తసాలగమనేస్థితమెన్నఁడు గారుడధ్వజ
 ప్రోన్నతిఁజూచి యడ్డపడఁబోవుట యెన్నఁడు పన్నగేంద్ర శా
 యిన్నినువేఁడులెన్నఁదొకొ యిందిరమందిరు రంగమందిరుకె.

ఉ॥ ఉండిన శేషశైలమున నుండుట చక్కన కాకయున్న వే
 దండ నగప్రకాండపతి దండనయుండుట లెస్స యట్లుగా
 కుండినఁ గుండలీంద్ర శయనోపరిశాయి నినుకొభజించి నీ
 యండన యుండుటల్ సుఖములంద్రు రమావిభు రంగవల్లభుకె.

స్త్రీ॥ రావణకుంభకర్ణ ద్విపేంద్రములకు సింగంపువేయి మారంగశాయి
 లెంకలపంకాంధ మింకింపఁడగు పొంకపుం గన్నదోయి మారంగశాయి
 కన్నచిడ్డలతేవఁ గాందిశీకులఁబ్రోవ బంగారుతాయి మారంగశాయి
 వడవడిపిల్ల గీర్లడియనికిడ నాధునింగూడు రేయి మారంగశాయి
 నింగితజ్జలహాయి మారంగశాయి మంగయబలూతచేయి మారంగశాయి
 యంగదభృతానుయాయి మారంగశాయి భృంగసంకాశకాయి మారంగశాయి

స్త్రీ॥ పాఁపపూపాన్నపైఁ బవళింతగన్నవార డడియని ప్రోల్తొగంబయినవారెడు
 తలగడసొంపుగా వలచేయుడినవారెడు తొడఁజూచు నెడమకేల్కడిమివారెడు
 పుడమిలచ్చియునొత్తు నడుగుండమ్మలవారెడు పడమటితలయఁపైఁ బరగువారెడు
 బేబేతపసిపాటు చెవిసోకవినువారెడు తాతపోక్కిటిచక్కిఁ దనకునారెడు
 మేటిగుడికోటు తేడింటమెలఁగువారెడు గాడ్పుకడలికవారెడయగడ్డవారెడు
 తొంటికబ్బంపు మొదటిపల్కింటివారెడు కలఁకగడకొత్తు మాపాలఁగల్గినారెడు

క॥ ఏతాదృగ్దృతికంబుధి జాతాదృక్పకజాత శాతదృతికికొ
 వాతాహతిజాతాంబు వ్రాతస్రోతస్వినీ నివాసక్షితికికొ.

క॥ పంకజగేహగృహికికొ గుంకుమ సంకుమదశంక ఘుమఘుమిత హిమై
 శాంకసుపరిమళిత విమానాంక బహిర్తహిత మంటపాంగణమహికికొ.

- [illegible]

బాడఁబాడ మనంబులిండగిన సమ్యక్గాయనగ్రామణుల్
వాడన్వాడ గణింపనొప్పుదురు తేవల్గుప్ప నాప్రోలునక.

శా|| కాంపిల్యప్రమదామణుల్ మణిశలాకా రూపరేఖాకళల్
శంపావల్లి మతల్లి కాతను శరీమల్ పూర్ణిమాసక్త న
క్తంపాకంప పరంపరాద వదనల్ తారుణ్య నైపుణ్య సూ
ర్యంసశ్యద్భృతమధ్యకార్య్య లఖిలశ్యామాభి రామాకృతుల్.

క|| అమ్మేటికోట పట్టుంగొమ్మయగుం బాడవునకుఁ గొమ్మలపై లేఁ
గొమ్మలజేజేమ్రాఁకుల| కొమ్మలకొననున్న విరులకోతలే గుటుతుల్.

క|| అప్రోలుచేప్పనొప్పుగు| నప్రోలుఖలఖలారి వరధాన్యహతి
క్షీప్రకర ముసలవిసరా|బ్జ ప్రద్యోతన కులాధిపప్రకరంబై.

చ|| ద్రుపదుఁడురాజు తత్పురికిఁ దుండిలధృత్య ధరీకృతామర
ద్రుపదుఁడు నద్రుమర్తద విరోధిశిరోధి మణిఘృణీస్ఫుర
ద్విపదుఁడు చక్రవాళ పరివేష్టిత భూభువనార్థి నైంధవ
ద్విపదుఁడు శాశ్వతాత్మ శమభిద్విపదుఁడు నృపాలమాత్రుఁడే.

క|| ద్రోణాచార్యుల సమర|ద్రోణిని నిర్జించునట్టి సుతు వాసవభూ
పాణిగ్రహణార్హం గ|శ్యాణిఁ దనూజాతఁ గాంతునని యతఁడంతక.

శా|| గంగాతీరము చేరి యాద్రుపదభూకాంతుండు కాంతారవా
సుం గ శ్యాణ గుణాఘృణా బునిధి యాజుంగోరి యాచార్య వ
ర్యుం గావించి సమస్తసంయములు పేర్కోఁ బుత్రకావేష్టి చే
యఁగా సాంగసమాహతి గ్రహిళమా నామోమకుండంబునక.

శా|| జ్వాలాభీల విశాలదేహుఁడు మహాచాపాసి భాస్వత్కిరీ
టాలంకారుఁడు వర్తధారుఁడు శతాంగరూఢుఁడై పుత్రుఁడ
క్కిలింబోలి జనించె పెంటనె మృగాక్షీరత్న మత్యుల్లస
ద్బాతేందూపమ ఫాల గాలవిక సత్పద్మాస్య జన్మింపఁగక.

క|| ఇంచినవేడుక నపుడుద|యించిన సుతకృష్ణ సుతుఁడు ధృష్టమృన్నుం
డంచు నశరీరవాణి విరించినముల్ మెచ్చ నుచ్చరించె నిజేచ్ఛక.

గీ|| యజ్ఞహుతవహ్ని నియించు యాజ్ఞ సేని|సంజకడమబ్బు నడుచక్కిచండ్రు
చిగురుక్రొమ్మావిచేరిన చిన్నిచిలుక| నిచ్చలపుఁగెంపుతాళితోఁ బచ్చవోతె.

క|| ఆక్షితిపతియాజునకుక| దక్షిణధేనువుల లడుదయ చేసి ప్రజక
రక్షించి సుతులగ్నిద్వజ| పీక్షించి ప్రమోదలహరి విహరించె రహిక.

ప్రథమాశ్వాసము.

6

1. మాఃఖ్యాతముగా మఖాగ్నిముఖ సంపూర్ణోవయా కోకిలా
జ్వలిగ్భ సుధార్ణవామృత సముద్రీ నిద్ర వొమ్మంచు హే
లాతైఃసూకల సౌభగీధి.ల జోలల్పాడి యాడింతు రా
టాంక్యాంబుఃభుల్ సభూషణులు తొట్లంబెత్తి రాజాత్మజాన్.
2. కోకిలావై తయఃపించు కుచములింతు|కోకిలాదేవి మధుచుత్తకోకిలాను
రాజ సుపద వభూటీలలామ యొక్క|నాటం బెంచుకుమారులం బూటంబెంచె.
3. సూర్యంబువక్షగేయమ| జేయతఃజేయంగ సామచేయన్ భాదా
త్రేయన్ హయమెక్క నుపాధ్యాయులకడ చాల్యముననె ద్రౌపదికత్తెన్.
4. పీయంగళోరమార్గ నుచు వివ్వలికవ్వలి కడదూయంగా
ద్రేయ ధరాస్థాన్ సవిళిపెంటనె గాంగర్పురంబులేనంగా
జేయును నుగ్గుమాచములు చెట్టును జట్టునుగొట్టి బిట్టుగా
నాయనలాయనప్రభవుం డాయన యశావనగర్వసంపదన్.
5. కల్పగ్నిచేయవారంగన | మ్రుచ్చిశ్శుచు నాల్గుకంబములయూటని మే
ల్చులును గచ్చకాయలు| నచ్చన గండ్లాడు సరివయస్య తోడన్.
6. మూలగుండెట్లన మంగురులో ముడికింగూడ| రేంగుంబండ్లన తొమ్ముఃలే గుల్మ
లేంగుచములాండుపోడిమితోంగుమారి| గోంగుం గామపథింబునం గొంగురయిండ్లె.
7. చొక్కపుంగట్టుగట్టి పిరిచుట్టుగం బుట్టముంబుట్టి చూడలా
గ్రక్కఃజైటవైచుం బ్రజగన్గొన ముంగిటికేగి దాచిచా
టక్కడఁగొరు నాత్తపతి గుడ్డులం డౌననంబోయి కీర్షముం
జక్కగవంచు నిందుముఖి శైశవయావన స ధిస.ధిన్.
8. చొక్కపుచులై మొగ్గలయి చూపటకన్ బదరీభలాబులై
చక్కని పోకలై విరులచెడ్డయు నిద్దపునిమ్మపండులై
చక్కని బొంగరమ్ములయి జక్కవలై యపరంజిబిందెలై
మక్కులునిక్కి పిక్కటిలై ముద్దయకుం జనుగబ్బి గుబ్బునల్.
9. జిగిలోజిగి మొగమునకున్| బిగిలోబిగి చన్నుంగవకుం పేదటికనులోం
దగుపేదటికము నడుమున| కిగురుంబోడికి వయోమహిమ సహితోక్తిన్.
10. దక్ష కన్నులువిప్పలై నగు మొగంబునకుం దగునన్నెదెచ్చె నున్
జన్నులుగొప్పలై యురముచక్కికి వన్నియదెచ్చెం బెన్నెరుల్
వన్నియదెచ్చె సోగలయి వాటపువెన్నునకుం గటితటం
బున్నతిగాంచికొనున కహూయన వన్నియదెచ్చె నిచ్చులున్.

సీ॥ కచపాలిరుచికేళి గప్పుగప్పినయప్పుడె పికిలి బల్లివట్టిచుకొనియె,
జఘనభారము కొంతజనియించినప్పుడె రథమునకలఘు చక్రంబుమరె
మందయానప్రాధి సంఘగొన్నప్పుడె యంచతేజంగట్టె నరదమునకు
గొప్పలు గుబ్బలైనప్పుడె జైత్రయాత్రకుం బూర్ణఘటు తగుర్పడియెననియె
నింతిబామతీరుగనిన విల్లెక్కువెట్టెః॥ జాపుక్రొవ్వాడిదేటిం దూపుదాడిగ
బంచబాణున కెటువంటిబలిమియెంత॥ జయముగలిగించె బాంచాలి జవ్వనం॥

ఉ॥ సింగము లెన్నపుణ్యములుచేసెనా యేమితపంబుగాంచెనో
భృంగములుం గురంగములు నేసుకృతంబానరించెనో నదీ
భంగములున్ భుజంగములు బాపుచె ద్రౌపదియంగముల్బలెన్
సంగతిగన్నవంకంగద చాలంబ్రసిద్ధములయ్యె నిర్ధరన్.

శా॥ కాంపిల్యంబున కెంతకీర్తిగలిగెన్ గాండీవికెంతజ్ఞు నై
లింపప్రస్తుత బాహుతేజమల కీలజ్వాల కెంతయ్యె ని
ష్కంపప్రాభవ మెంతవార్తదగె బాంచాలోర్వి కెంతర్హెన్
సంపాదించెను యజ్ఞ సేనుండిల బాంచాలీ విలాసంబులన్.

క॥ ఈరీతి వయసువచ్చిన నారీతిలకంబు శుభమునకుం గొంతేయుల్
రారే వత్తురు దామసి॥ రారే రాయఁడు స్వయంవరము చాటించెన్.

ఉ॥ చాటినవార్త దిక్కుల బొసంగవినంబడినం గళింగ క
ర్ణాటకలాట భోట కరహట వరాట వసుంధరాది రా
డ్డాటము హటకప్రకట శాటికిరీట విసూత్నరత్నముల్
పాటిలఁదాల్చి రాదొడఁగె బాటలగంధి వరించు నీటులన్.

సీ॥ కటకంబుచేరి కీకటభర్తపనిచెక్కడపుం జొక్కటపు మకుటంబుదాల్చె
మకుటంబుగాదని మగధనాథుండు ధగద్ధగలీను కుళ్ళాయి తగధరించె
గుళ్ళాయిగాదని కొనచుంగుపిడుపుతో ధహళాధిపతిచుట్టె దగడిపాగ
పాగగాదనుచు లంపాకపాలుండు గట్టెఁజెంగావి సరిగంచుజిగిరుమాలు
షటిరుమాలుపుగాదని మత్స్యనేత॥ చెంపసిగఁ గెంపుతామెతు చేరుజేరె
గొరసిగమానినెరి నేసకొప్పఁచెట్టి॥ మొగిలిరేకులు ముడిచె గాంభోజవిఘండు॥

సీ॥ భోటభూభుజంగాంచి లాటభర్త లలాటపట్టి గప్రపుంజుక్క బొట్టుపెట్టె
జుక్కబొట్టుండంబు చూచికాదనిత్రోచి రేఖమిఱ విఘాతిరేఖదీరె
భూతియేతిరంచు బోనిచ్చిపన్నీట నామంబుపదనిచ్చి నాభిందీరె
నాభినామముపుచ్చి శోభేల్లుమృగనాభి కలికపోలిక తిలకంబుదిదె
నీటుమీటాయె బాంచాలినినువరించు॥ నంచురాకొట్టు ఓట్టమోమట్టెచూచి
యట్టులైనను భట్ట నాకట్టువర్గ॥ మిక్కడనెయిత్తు ననుచు నీలెక్కనిలిగె॥

శా|| చుష్టిగ్రాహ్య ఒహూపవీతకము దోర్కూలా చ్చపచోఽటికం

...స్తాభ్యాం సమస్తపుస్తక వృతవ్యాసమ్ము రుక్మానిమ
త్కష్టాభోంశుక నాగవల్లి తురగస్థపాంజలి స్వస్తియా
శ్చిష్టగ్రాహ్య సుధీజనమ్ము చనుదెంచెం దత్పురీవీధికిన్.

శీ|| ఇష్టదేతెంచితిరే లెస్సలా మీపురాణంబు నిండురారాచవారు

...మవథానికి త్నేమమా సామమాద్యంతముల్ మావద్ద నభ్యసించె
మా...మ్మడే వారిమాధ్వరి పిన్ననాడ మునుచెప్పితిమి కాండత్రయంబు
సూక్ష్మాహు హ కంటిమే హరిన్ మనజనార్దను సూత్రపాత మందాకవచ్చె
నారసంహయపేరిటి నడిమివాని వడుగుచేసితిరోలేదా పడుచుపెండ్లి
కంటిమేకద యనుకొండ్రు వీధిజేరి యుత్సవముం జూడవచ్చిన యూశ్మద్విజులు.

శీ|| దట్టంబుగ నిటలపట్టి బట్టియలుగాఁబెట్టిన తిరుమణుల్ వేటులెగయ

గట్టిగాఁగఁబ్రపన్న కట్టుగాఁగట్టిన శీర్షంపుఁదిరుముడి చేలలెగయ
మడకతోఁబట్టు వచ్చడపుఁ గప్పలలోన జగ తిరుమణిపాడల్ సందడింప
సైకచంకఁ దిరిపగూడొక బుజంబుఁ దివాసానిన ముదిపిళ్ళ డంటినడువ
నశఘుసింగరి యుప్పళియప్పయాళు వారుభట్టరు పాటరు వడఘనంబి
యప్పగా రాదిగాఁగల యఖిలదేశవాసు లాచార్యపురుషులు వచ్చిరచట.

క|| పుడమిన్నోకారింఁచిన వడితోఁ జేయూఁది శ్రీనివాసయ గారే

యడియేనని యొండొరులుం | బడి రయగాం ద్రసలుపెంటపట్టన కచటన్.

ఉ|| చేదలిరద్దమున్ గొనలఁజేరిన వెండికడెంబులున్ మొడవ్

పాదములున్ నెసల్ పసపుపల్వెలు వీనుల లక్కయాకులున్
బాదుకొనంగఁ బట్టములు భాసెలఁబ్రోల్లుదువంగ నేర్పరుల్
వైదికజాతి ముత్తయిదువల్ చనుదెంచిరి ప్రోలుచేరఁగన్.

ఉ|| జెట్టియు బక్కగొల్లయును జేటికలిద్దఱు బంట్లు నెత్తిపైఁ

బెట్టిన బోనపుట్టికయుం బెంచినదాదియు మైలసంతఁగొ
న్నట్టిహయంబుపై యరుగునప్పల బాపనవెచ్చగాఁడు రాఁ
జుట్టపు రాచపల్లకులు చూడఁగవచ్చె నృపాలువీటికిన్.

చ|| పసపిరుపూత మోమిరచ పట్టుపటంగము చీరగట్టి తాఁ

గసిబిసి యమ్మకమ్మునకుఁ గానివిజౌళ్ళు నమల్పాలంతితో
నసిమి బుజంబుపై నిగుపునాని కటితటిఁ గూనలమ్మకో
కెసంగిన కట్టుగట్టి యొకయింతి నడంగని రూరఁ గోమటుల్.

ఉ॥ విద్దులఁజూచి మెచ్చుటల నిద్దఱుముగ్గురు సభ్యులందుచో
 గ్రుద్దుల గుంటుపోక కొఱకుఁ బసయొట్టుల జొన్నడుక్కిలో
 సుద్దుల సుద్దుపుం బరువుఁజూపుటలం బెడమూటచల్లులఁ
 గద్దటికోడెరెడ్లు నడగాంచిరి గంజిమడుంగు రింగులఁ.

ఉ॥ కట్టిన పెద్దపుట్టములు కమ్మలతోఁబడి కేల్ గళంబులం
 గట్టిన పైడిపాదములు గన్నడభర్తల నింటివద్దనే
 పెట్టి తనూజుఁడల్లుఁడును బెద్దటికంబున కంటివెంటరా
 దిట్టలు రెడ్డిసాను లరుదెంచిరి పుక్కిటి వీడియంబులఁ.

ఉ॥ నట్టువముట్టుకాండ్రు కెలనంబొరికుండలు పువ్వుదండలు
 బట్టిన బూదిగిన్నియలు పశ్యేరముల్ పయిగంటమగ్గుపుం
 బట్టురువారమట్టు శివబాపనతండము దండఁ గోడెకాం
 డ్రట్టునిటుఁ బరాబరుల నగ్రమునం దతికారులేగఁగఁ.

శా॥ వీక్షానద్ధ విశుద్ధయాన మసకృద్వీటిద చేటీసుతాం
 సత్తుణ్ణాత్తుకరంబు పశ్చిమచర స్వస్వర్ణ సంధాయకా
 భ్యక్షానీత భటార్భకంబు జననీతాలక్రియం బర్థ
 వన్నిక్షేపంబు దిగంతదేవగృహ గాణిక్యంబు చేరెంబురిఁ.

శా॥ లంకారాజ్య ధురంధరాభిముఖ లీలాభాష్య కృద్భవ్య ప
 ర్యంకాభోగశయా శయార్పిత గదాహంకార నిర్భిన్న ని
 శ్శంకాతంక విశంకటాసుర శిరస్సంయుక్త ముక్తామణీ
 పంకానద్ధ కిరీటపాటన పటుత్వాశాయుధా శాంబరా.

క॥ విట్కంఘాణ ఘృణీ ప్రావృట్కాల పయోదరచిత వేణువిసౌ
 మాట్కుడుత నాచమాముఖ నిట్కాముక సకలసుకవినికర
 పంచచామరము॥ మరుద్వృతా సుధాప్రవాహ మధ్యహృద్య మంది
 మరుద్వృథా విరోధకృద్వి మర్దనాసికుర్దనా
 గరుద్రుధాతుకార్థ బద్ధగంధ వాహనా
 గురుద్రుధార్తికాక్షగుప్త గోత్రజైత్రకీర్తికా.

గద్య॥ ఇది శ్రీమద్రామభద్రభజన ముద్రకవి పట్టభద్ర కాద్రవేయ
 సరస సారస్వతలహరీపరిపాక కాకమానిప్రబోధ బుధక
 రామలింగభట్టపుత్ర కౌండిన్యగోత్ర భాగధేయ మూర్తి నాచ
 పాంచాలీపరిణయంబను మహాప్రబంధంబునందుఁ బ్రథమాశా

పాంచాలీపరిణయము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీరంగధామపోషిత సారంగలలామ చక్రశంఖశ్రేంఖ
 ధ్వజరంగనీమకమలా నారంగఫలామలస్త నన్యస్తకరా.
 అరభంపుము జనమేజయునకు వైశంపాయనుం డిట్లనియె.
 గాంధారీతనయాగ్రణీరచిత లాక్షాగేహ భూహవ్యవా
 ట్పునింజిక్కక యేకచక్రపురి భిక్షాదీక్ష సంసార దు
 ష్టాంధుండాటి ధరాసురాకృతులతో శ్రీసత్యవత్సాత్మజా
 జ్ఞంధర్మానిల శక్రభూముఖులు పాంచాలోత్సవోత్సాహులై.
 ౧॥ అలతియరంగుముంజవికె యావపుబూడిద పూతకోత పెం
 కలచ నరంజునిందు ఘటితాక్రయధాన్యపుం గువ్వలాసనం
 బులు గొటెతోళ్ళు జాగిలపు ముంగిలిచట్టులు చట్టిమూతలుం
 గలుగు కులాలగేహము ప్రహణముచేరిరి పాండునందనుల్.
 ౨॥ అట్టియిలుకాపుం బాడగని నెట్టి యీపూటకిట వనించెదమివచ్చ
 వట్టని యచ్చటగుంతిని బెట్టి నృపులుచనిరి ధరణి భృష్మణిపురికి.
 ౩॥ చనిచని పలుచని రాచనిలయంబులు దెలుపని వెలిపాశెంబులు గదచి వడలికొని
 లడంచిన జడ చిత్రవర్ణ పర్ణతూర్ణ రతగవతగక్షత గాత్ర శతనత్ర కులముకొని గద
 తా కలితాభినవ సౌరభ సౌభాగ్యనభస్వద్విభవ పరాభవ విభావిత భావనీరహిత
 ధారంబగు పరిఘాపారవారంబు విడిచి యరాబులోనడిచి ధరాసురాంబుల నడిచి
 బంబు వెంబడింబడి యంబడరిన యంగడియంగడిం గడుపింగడిం దరిన
 చరణపట్టాంబర డంబర నూతనకేతన చామరస్తోమ రమణీయమణితోరణ
 బహుకీసలయప్రసూన నానావితాన కాయమాన వితానంబు లవతానంబు
 కాశ రహితప్రవేశ కురుకుకురుకాశ కరూశ కోసలాది నేకాధీన సేనాంధు
 స్కంధావారంబులు చేరి తదీయ భూరిభేరి శంఖపణవ కంఠాశాటి పురిధాన
 విశృంఖల ఘోషణాశేషమానుష కోలాహలంబులచేత నూతనానందభరిత
 భంగివెయ్యారులుచైయేరులు దెంచుకొన్నతెలుంగుననస్తమంభగమ భద్ర
 బుల చందంబున ఘూర్ణిల్లుచున్న ప్రజంగాంచి యమౌన్య
 ప్రణామోపగూహనంబును బరస్పర బంధువృత్తాంత ప్రహృష్టంబును పాంచాలీ

పరిణయపత్రికాపతన కంపితో త్రమాంగంబును గగనయంత్ర విలోకన నిటలతటభుజిక
 ప్రస్థతిపాణియు నిజసహచర సుహృద్వియోగ ముహు ర్ముహు ర్బాహుతలాహ్వ
 పాదాంగుష్ఠ దీర్ఘోత్తిష్ఠ దాశావలోకియు శ్రవణరాహిత్య హస్తమస్తాభినయ వాద
 ప్రవర్తకంబును ద్రౌపదీ కృశోదరీ దర్శన వసంతసమయా వ్యధారథాంగాస్తా
 లోకనా కులంబును పాంచాలీ సమాగమన కాలక్షేప నిజనివేశ పానఃపున్యమనా
 గమన కేవల వలనూనమానసంబును నై న మానవసంఘంబునడమం జూచ్చి సమీహిత
 సమీప సమీచీన చీనాంశుకాంచల సంస్పృష్టిమాత్ర సంతృప్తచిత్తులను వృత్తవ్య
 రుహముఖ క్షణదాధ్యక్ష వీక్షణ క్షణక్షత క్షణక్షణ క్షుత్పిపాసాక్షేచులను నిర్భయ
 సమ్మర్ద మధ్యమిథ్యామధ్య హస త్కులటాకులస్థల కులవిమర్శి దూరదర్శి వివర్ణ
 ద్విటులను ననేకహయనంబుల కగపడి యెండొరులం గొంగులాడిసి వ్యవసాయ
 వ్యవహార ఋణవ్యాజంబుల కెదురుపలుకులం గొట్టులాడు నాగ్రహారిక గ్రామ
 ణులను గాలుమెట్టుటకుం గేలుదట్టుటకుం జీరచించుటకుం గేరడించుటకు నిష్టం
 కించి ముష్టాముష్టిఁ గచాకచిం గలహించువారల వహించుకొని చేపట్లకుం బూడ
 జానపదులును బదుగురైదుగు రత్తటి నుద్దులై పిడిగ్రుద్దులాటకుం గాలుద్రప్పు
 నితరేతర తృటితోపవీత జానుతలాంగుళీ పంచకసంచర మప్తపరిభ్రష్ట పరిణయా
 ఘోదశవత్సర మత్సరభూవియచ్చర వత్ససముచ్చయంబులనుజూచి నగుచు సమ
 సాచిముఖులు కృతపేచామధూమ ప్రకాశంబు వినిర్మితయంత్ర మత్స్యంబు గంధ
 క్షతమాల్య సమర్చిత పంచకాండ ప్రకాండ కోదండ దండంబు చతుశ్శీమా పరి
 వృత కుసుమవాసనాలంకృత సర్వసర్వంసహాధిప విరచిత సమంచన్తంచ సంక
 యంబు పాంచాలగోత్రాకళత్ర వేత్రధారాదూర నివారిత మనుజవ్రజంబు మహ
 రాష్ట్రభటభుజాలంబి చర్మభస్త్రికా శస్త్రపన్నీర ధూతధూళిపాళిభరంబు కమ్ర
 సామాణిధూప ఘుమఘుమాయమానంబగు రంగప్రదేశంబు ప్రవేశించి రంత.

క॥ చుక్కరఁబెట్టి గట్టి హురుముంజి చొకారపు ముత్తియంబు చే
 ర్చుక్క యమర్చి చెక్కులను జొక్కపుపంజుల కమ్మలుంచి య
 వ్వుక్కన మీటుమేలు కడియమ్ములు గొమ్మని వ్రేలిపచ్చరా
 చెక్కడపుంగరంబు దయచేసి తనూభవదల్లి వంపినన్.

గీ॥ తెలువకై దండయంది యందియలు మోయఁ గంకణకరాజ్జహతిఁగాంచి గల్లుమనఁగఁ
 గచభరకుచావలగ్నముల్ కంపమొందఁ గంబుకంధర యంతఃపురంబువెడలి.

నీ॥ పాదమొక్కటి పట్టుపరపుపైఁ బవళింప మెట్టికపై యంఘ్రి మెలతయొత్త
 నవటుపై నెరుగూత హస్తతలంబొప్పఁ గడనుకేల్ విరిబంతి గొల్గిలింప

మొరకపోలముసభి సూక్తికేఁబనియూన నొకచెంప మకరిక కొడఁబడంగ
డాచూడ్కి నుకురతటంబు పైనటియింప వలచూపు చేమోడ్పుచెలువఁబిలువ
నడిమిసావడి కొక్కింతపడమరంట | చక్కిచిక్కిమ్మ తుదపనుల్ నిక్కుచొక్క
టంపు టేకాంతసాధంబు టాకులోన | యువతి పాంచాలి కొలుపున్నయవసరమున.

ప|| గల్లతటంబునం జెమటగ్రమ్మ హుటా హుటి బోటివచ్చి యో
పల్లవపాణి నికబిలువఁబంపి నన్నిట రాజుగార నం
బల్లకియెక్కి యా నొరకొమారిత గొల్లులు సౌవిదల్లులున్
బిల్లరదాదు లూడిగవుఁ జేడెలు చెంతల సందడింపఁగన్.

ప|| కట్టలుకట్టలై తనదు కట్టెదుటన్ జయవెట్టి పాటనల్
కట్టెజుసొమ్ముపెట్ట నొరబిడ్డయి పుట్టుటకున్ ఫలంబు నెం
దిట్టి యెయారమిట్టి యెఱపిట్టి గభీరత యిట్టి రాజసం
బిట్టికుమారిఁగంటిమె మహి న్నహాయంచు రహి న్నులింపఁగన్.

క|| అల్లనఁజని రంగస్థల | మల్లంతటఁ గాంచికాంచి కాంచితఘంటా
వేల్లన్నది కటికార్భట్టి | బల్లకిడిగి పల్లవోష్ఠి పదచారిణియై.

సీ|| జెత్తమెత్తి రుమాలు బిగివెనకఁగట్టిన హగ్గడుల్ కైవార ముగ్గడింపఁ
గడవ న్నెయడపంబు గట్టిసావడచెక్కి శుకవాణి తెలనాకు చుట్టియొసఁగ
నోర్మొల రుచితటిద్ద్యతులు తోరణకట్ట రమణుతిద్దఱు చామరములువీవఁ
గంకణపక్వ నికవణము జక్కిణిద్రొక్కఁ గరటియాన యొకర్తు సురటి విసరఁ
చిక్కటిల్లిన చనుకట్టు బిత్తఱింప | మోయలరిగ లిందుముఖు లండ నెఱసిపట్టఁ
గడమ యుడిగంపుఁబడఁతుకల్ కదియ నరుగు | దెంచెఁ బాంచాలిరంగ ప్రదేశమునకు.

సీ|| నెఱిపెట్టికట్టి నిందుచెంగవిపైఁ గాంచికాఘంటికల్ కళవలింపఁ
గులుకుగుబ్బవటుంగు కొంగులోహరాళి లేమాక్తికంబులు లెక్క కొదవ
వెలలేనీరు తెంపులకమ్మపంజుడాల్ తేటచెక్కులఁ బిల్లదీపులాడ
లలితనీమంతలలంతిమణిశ్రేణి వేణిశ్రోణీభర యోణిగునియఁ
పాణినింద్రాణి కడియంపుటాణిపాణి | ముత్తియంబులు వెన్నెలమొలకలెత్త
మట్టియలుష్రాయ శుభనసామ్రాజ్యలక్ష్మీ | రమణిరాణించె రమణీయరంగధరణి.

క|| రాజుద్రుపదుండు రాజద్రాజన్య సమాజముల యథాస్థానములం
దేజముననుంచి వాతలఁ బూజలుగావించె సదయపూర్ణ హృదయఁడై.

సీ|| అప్పఁజొప్పలకుప్ప కకుప్పవిభులఁ దప్పకందఱు ప్రభులఁ గందర్ప నిభులఁ
గొప్పకన్నులఁజెప్పలు విప్పికనుచు | నిప్పపూదండఁ గొనినడల్ గొప్పళించె.

క॥ గంధవహ సఖసమీపగ| గంధాక్షత పుష్పధూప కల్పిత పూజా
బంధుర ధనురస్త్రముల సు|ధాంధఃపథయంత్ర మత్స్య మటుచూపివడిన్.

శా॥ ఆవేశన్ ద్రుపదాత్మజుండు సహజాహస్తాబ్జముంబట్టి బా
హువిన్యాసమెలర్చ దిక్పతులతో నాడెన్ దొరత్ వింటిరా
యీ విల్లెక్కిడి యెవ్వఁడేని గగనప్రేక్ష్యోచ్చలల్లక్ష్యమున్
రీవిన్ బంచశరిన్ హరించినయతండే భర్త యిక్కొప్పుకున్.

శా॥ బాహుస్తంభ విజృంభమాణ బలశుంభత్కిర్తికిన్ జూప వి
ద్యాహంకార పరాక్రమక్రమణ దక్షారాతికిన్ ఖ్యాతికై
యాహునేఁడిదె కేల విల్లుగొని లక్ష్యంబేసి పాంచాలిఁగొన్
బాహూత్పన్నున కిట్టిచో నెడలు డాఁపంజెల్ల దొక్కింతయున్.

మ॥ అనియాసల్ గనిపించనాడి ప్రభుచర్యల్ గాంచి పాంచాలి కి
ట్లనుదిగ్దేశ మహీశకోటి భవదీయఖ్యాత కళ్యాణ ద
ర్శనవాంఛం జనుదెంచెఁ గాంచితె జరాసంధాంశు మద్భూ సుయో
ధన దుశ్శాసన శల్యసాశ్వముఖ నేతల్ వీరు శాత్రోదరీ.

మ॥ ఇతఁడంగేశుఁ డెతండు కేరళవిభుం డీరాజు చేదిక్షమా
పతి వీఁ డాహవదోహలాహిప మహాబాహుకరోరాసి ఖం
డిత ఖండేతర గర్వధూర్వహనుఁ డీనేపాళుఁ డారట్టక
క్షితిపాలుండు నిలోకనీయుఁడు సుమీ శీతాంశుబింబాననా.

శా॥ ఏరాజుల్ సరిసాటి సోదరశతం బిర్వంకలం గొల్వఁగా
రారాజు న్దురిచీరికిఁగొనఁడు నీరంధ్రాప్త సంపత్కళన్
రేరా జన్వయకర్తగాఁగల కులశ్రేష్ఠున్ గళాకోవిదున్
రారాజుం గనుగొంటె మానధనున్గిన్ రాకేందుబింబాననా.

౧౦॥ అర్జునరాశిఁ దృణీకరించి వెలిచెట్టట్టిట్టు గావించి దృ
క్కర్ణస్వర్ణ పదాంగద ప్రియసఖుం గద్దించి యుద్దామ సం
పూర్ణోదారత నీడుజోడుగనఁ డీభూలోకచింతామణిం
గర్జుంగంటివె వర్ణ నీయుఁ డబ లాకర్ణాంత నేత్రోత్పలా.

నీ॥ కాంభోజ భూభర్తఁ గంటివా కమలాక్షి వరహయారోహ రేవంతుఁడితఁడు
కాశ్మీరమహికాంతుఁ గంటివాకంజాస్య కుంకుమపంక భోగాంకుఁడితఁడు
గాంధార ధాత్రీశుఁ గంటివా గజయాన సస్తతంత్రీవాద్య చతురుఁడితఁడు
కౌశధరాధ్యక్షుఁ గంటివాకనకాంగి సంగీతవిద్యా ప్రచండుఁడితఁడు

- కుంతలాధీశుఁ గంటివా కుందరదన| వదనఘూర్ణితపూర్ణిమా వరనభేందు
మందగమనా ద్వయి ధూయమానచమర| వాలహేలాచల త్కచవ్రాతుఁడితఁడు.
- ౨॥ అహిత మహితలథవజవ| సహితాహవ మహితబాహు జయధూర్వహునా
గ్రహగహన దవదహనునిక| మహామహునిఁగంటె వీనిమహిళాదహశుఁ.
- నీ॥ అకళంకవరపంక హరిణాంకహైమాంబు గంధసారమువాఁడొ సింధునృపుఁడు
నృగణాభినుతశోభి మృగనాభి శాదంపు గీరునామమువాఁడు కేరళుండు
భజిబృందకురువింద మణికుండలయుతంపు సీగతాయెతులవాఁడు మగధరాజు
కిటిబద్ధపరిశుద్ధ పటనద్ధకాంచన త్వరుక తారమువాఁడు దహశనృపతి
మంజుహరుముంజి ముక్తానురంజిచరణ| కంజమంజీర రుచివాఁడు కాశీసుధాని
కుంజరుఁడు మంజులామోద వంజులాగ్ర| కబరికావిభ్రమమువాఁడు గోళాదేవి.
- నీ॥ హిమభానుమేనల్లుఁ డితని లావణ్యంబు దలఁచిన మశకమాత్రమ్మునుమ్ము
శతపత్రదాయాదుఁ డితని తేజంబు ముందరను ఖద్యోతమాత్రమ్మునుమ్ము
చతురాననబ్రహ్మ యితని పొక్కిటి తామరకుఁ బరాగాణు మాత్రమ్మునుమ్ము
నిఖిలప్రపంచంబు నిక్కమీతనిదొక్క ప్రక్కకు మెతుకుమాత్రమ్మునుమ్ము
మనుపఁబుట్టింపఁ ద్రుంపసమర్థుఁ డీవిభ్రండు పదియాఱువేలాఁడు పిందుని
మిండఱికమునఁ గడముట్ట కుండుమనసు| వాఁడువీఁడమ్మ యదువంశవల్లభ.
- నీ॥ అనిరుద్ధఁగంటివా యనిరుద్ధబలశాలి బాణకన్యా బహిఃప్రాణమితఁడు
బలభద్రుఁగంటివా కలభద్రధీమసారు రేవతీ గుణవతీ జీవమితఁడు
ప్రద్యమ్ముఁగంటివా ప్రద్యమ్మకేయూరు రతికథాశ్రుతివిధా రసేకుఁడితఁడు
సాంబునిఁగంటివా కంబునిభగ్రీపు లక్షణాజ్ఞేక్షణాపక్షమితఁడు
సాత్యకియితండు కంటివా సత్యకీర్తి| నర్తకీహస్తగళిత సంతానసూన
మంజరీకారితానంత మండలాంత| తారకుఁడు శారితమ్ముఁడో తరళనయన.
- నీ॥ అనుచుఁడోడెచ్చరించఁ గన్గొనుచురాఁగఁగనివినియెఱుంగని విలాస గుణగూర్ణ
పొచ్చెమించుకలేని యమ్మచ్చెకంటి| యచ్చెరుపునెంది మెచ్చెరాజోద్భవము.
- క॥ పాంచాలీచంచన్మణి| పాంచాలీ కనదురోజపాళింజూళిం
పాంచాలీ కృతకుకురా| ట్పంచల దృక్పంచరీకచయముచరింపెను.
- నీ॥ జడదగుల్ కొనుచూపు జలదాంతచంచల యలనవ్వుచూడ్కి వెన్నె
కెమ్మొవిపైదృష్టి కెంపుతోనీలంబు కుచయుగాపాంగంబు కుభరతమెఱు
మెఱుఁగారుపై వీక్ష మిహిరజాంబు చరంబు వలుదపొక్కిలి దిగ్గంధి
జఘనావలోకంబు జగతిసాఁటినయమ్ము చరణకటాక్షంబు బలబద్ధ.

లోచనానందమొంద విరోచన ప్రభాచణా చక్రవాళా చలాచటాన్ధ
లీచలత్ప్రభులతను నారాచమైన రాచకొమరిత పాంచాలి చూచునపుడు.

నీ॥ కోసలాధీశుండు మీసముల్ వడిగొల్పె నంగిచేతులఁద్రోచె నంగవిభుఁడు
జముదాళిలోఁజేయి సవరించెఁ గురురాజు శకభ త్తచౌకట్లు చక్కదిద్దె
గౌళ భూభుజుఁడు బాగాలకుఁ నైసాచె బంటువై నెరిగె అంపాకన్యపతి
బీరంబుతో బిట్టబిగినెఁ గాక్షిరుండు దహశుండు పూబంతి తావిగొనియె
సూరసేనుండుభుజములుచూచుకొనియెఁ గుంతలములింతయెగడువ్వెఁగుంతలఁద
చంచల దృగంచలములు పాంచాలిఁజేరి యించుకించుక మీదవర్షించునపుడు.

మ॥ ధృతిదూలింపని పార్థివుండు మరూబారిం గాసిలంబోని భూ
పతి భూషింపనిరాజు మ్రాన్పడని భూపాలుండు చేతోగతి
నతిగావింపని మేదినిశుఁ డొకఁడైనకలెఁడు పాంచాల రా
జతనూజాతనుజాతనూతన విలాసప్రాణి సామాన్యమే.

గీ॥ కలజనంబుల తలఁపులో వలపుగరఁచి కరుపుగట్టిన బొమ్మ యీకలికికొమ్మ
ముజ్జగంబులు మోహబ్ధి మునుఁగుటెట్లు వనితపాంచాలియనిపించుకొనుటయెట్లు.

నీ॥ తులఁదూఁగు మా క్తికంబులతోడ దుతముల్ లలితగాత్రము కల్పలతయొసంగుఁ
బాలిండ్లు వెచ్చించు భర్తకటాహనుల్ ధరదయచేయు నితఁబరటము
తిలపద్మములనిచ్చుఁ దీరె నముక్కుమో మంబరంబుఫలించు నసదుఁగొను
నతనాభిశోభి పున్నాగంబుగొమ్మును బృథుచామరము సమర్పించువేణి
యెంచఁదగునీవిరీవిఁ దేలించెనౌర కాకయుండిన ఘనకీర్తిగలుగుటెటులు
పటుకిరీటంబుగల నరపతికిఁగాని కొంచెగానికి దొరక దీకువలయాక్షి.

క॥ కడుమింటిపోల్కివిడుమీ నడుమింతయుఁగానరాదు నఖములరేఖల్
నిడుమించు లీనుకన్నులు నడుమీనంబులకు నెక్కుడోమోదెరికి.

క॥ చెవులారఁ బల్కుపల్కుల్ చవులా మకరందమునకుఁ జవులాదంత
చ్చవులాహా కుచములకో కవులావర్ణించువారు కవులాచెలువక.

౨॥ చంద్రాంతఃపురకామినీమణి విలాసంబుల్ విలోకింప మో
యింద్రాదిత్య భవావరోధమహిళా హేళాకళల్ చూడ మో
సాంద్రంపుం బసిపాపయల్లు నవలాసౌందర్యమీక్షింప మో
రుంద్రశ్రోణులు మందగామిన లాయారుల్ సౌటియేదీనికి.

శా॥ బయ్యారమ్ముల యిక్క యిక్కలికి నేత్రోత్ఫుల్ల విద్యుల్లతల్
వెయ్యారమ్ముల కమ్మింటిదొరకు వెచ్చించు బొమ్మంచులం
బయ్యాడుందల మంచుబి బముల సుబాళించుఁ గెమ్మోవి తా
లియ్యాడుందలమిన్న చన్నగవతో నీడ్చగిరీడాపళల్.

ద్వితీయాశ్వాసము.

- వా. పక్షులగుంబులదాలు మేలునగు మోమమ్మక్క దృక్కోణమా
 పక్షాలాపములాడు బేదసలతో నిట్టొర చక్కట్టు హ
 పక్షి బట్ట నడంగు మధ్యచునుచుకొ మార్తన్య లర్థించి రా
 పక్షు న్యచ్చ సహాదరీమణిః నేరీసాటి నారీమణిల్.
- కా. ఈ లావణ్యవతీరోమణి తనూహేలాకళావార్ధిలో
 నోలాడంగలవాని భాగ్యమెనుమీ యోగ్యులు సాధ్యేశర
 న్యోలక్ష్యం బెడలింపంగూడనియెడక బ్రోద్దామసంచారి భూ
 పాలింవోలి మదాళికుంతల వివాహంబౌదు మంచుం దొరల్.
- చ. తటుకున మంచెడిగ్గువొర దట్టిబిగించంగఁ జూచురాజు ను
 ప్పటి కటింగట్టు పార్థివుఁడు ప్రజ్ఞలుపయ్యచుఁ గార్తుకన్ము చె
 గిటి కరుదెంచి కాంచి విలుకైఁ గదలింపంగనోడి గుండియల్
 తొటుకుతొటుక్కనక దిగులుదొట్టిన భూధుజుడయ్యెనయ్యెడక.
- మ. పటురాపంబుఁ గదల్చుటెట్లు కదలింపంగూడుఁగా కెక్కుపె
 ట్టుట యెట్టెక్కిడుఁగాక యాకసమునక డోలాయమానంబుగాఁ
 జటులందైన శరవ్య మేనుశరముల్ సంధించి త్రెల్లంగ నే
 యుట యెట్లంచొక కొందఱుండిరి నిరుద్యోగాత్త చిత్తంబులక.
- మ. జనసత్వస్థిర స ధిబంధుఁడు జనాసంధుఁడు గోరంత త
 క్కువగా నెక్కిడి యుక్కుదక్కి పడియెం గోదండ దండాహతిక
 యవమాశ్రంబు కొఱంతగా గుణము కొప్పందించి చేజాటితా
 మనలంద్రెళ్ళిరి శల్యనీల శిశుపాలాదుల్ ధనుర్లుటనక.
- సే. కతినకోదండంబుఁ గాంచి దండముఁబెట్టి తిరిగిచూడకపోయె మరువిధుఁడు
 దీనితోగొడవేల పోనమ్మరమ్మని లాటుఁదోడ్కొనిపోయె భోటయ్యచి
 తమపట్టినాకని కీసమకట్టి వశపోని విలువెట్టిరనితిట్టి విరటుండ గె
 విలుముట్ట నేల రోతలుపుట్టనేల యీ యిలమెట్టరాదని యెగెకకుం
 చాలుఁ బదివేలువచ్చెఁ బాంచాలిదొరకి నట్టెకదనేడు ముగ్ధుల గట్టు
 గుట్టుతోనని తనవచ్చినట్టి తెరువె పట్టెఘోట్టాఁబుఁగూడి యాట్టె
 చ|| బలదేవానులు యాదవుల్ పదరినం బాంచాలి కొంచెపువా
 రలకు గూడదు గూఢరూపముల గోత్రాదేవసంఘంబు లో
 పల నున్నారదె పాండవేయులకె లభ్యులౌ వృథాయత్నముల్
 వలదుచుక వసుదేవసూనుఁడు వడికవారించె జేసన్నలక.

క॥ నీలశిఖపాల షోడశ్యపాల జరాసంధలోక బంధుతనూజుల్

చాలించి వెనుకఁదిగించిన | వేళకా దివిజేంద్రసుతుఁడు ద్విజసభనెడలెకా.

క॥ పెడలి కడుఁబుడమినల్లడ | గడగడఁగంపింపఁ గదలి కదళికాండం

బాడియు కరినోలె వలగా | నడిచి నతుల్ చేసే ధనువునకుఁ జేసాచెకా.

ఉ॥ అక్కట దిక్కుటీరసట దాహవతేజులు రాజులెల్ల వి

త్లెక్కిడ లేకయుండ ద్విజుండెక్కడ కార్తుక కర్తమెక్కడ

మ్మక్క యితండు విప్రకుల మాఱడిపెట్టె నటంచుఁ గొందఱే

యుక్కునులేక యిట్టిపని కొగ్గునెయిం చొకకొందఱాడఁగకా.

శా॥ పూర్వాభ్యస్త శరాసముంబలెఁ గరాంభోజంబునం బట్టి వి

త్తార్చ్యి ధూర్వహానంబుగాఁగ నవలీలన్వంచి పంచాస్త్రుత

గ్గీర్వాణాస్త్ర శరవ్యవవ్యయగతిం ద్రైశ్యంగనేసెకా సురతో

శర్వాణీకుండె యీతఁడంచు సమవర్షంబుల్ ప్రవర్షింపఁగకా.

శా॥ వీనింగన్నది తల్లిగాక నరుఁ డుర్వింబుట్టినం జాప వి

ద్యానైపుణ్యము లిట్టులుండవలదా యకారా భుజాగర్వ మా

హా నిశ్శంకధృతికా సతేజుఁడు ద్విజుం డాభూభుజుండంచు న

చ్చానం గాంచు వియచ్చరోచ్చయము మెచ్చంజొచ్చె వివ్వచ్చునికా.

ఉ॥ ఎంతటివన్నెదెచ్చె గుటియేసి యితండు ద్విజన్తజాతికికా

వితయటంచు రాజులగణింపక తిట్టుచు గేలిగొట్టుచుకా

గంతులువైచుచుం దలకుఁగట్టిన చెంగెగవైచి పట్టుచుకా

గొంతులురాయఁ గోయనుచుఁ గూతలు పెట్టిరి గ్రామ్యభూసురుల్.

క॥ మనలో మనమిటు పొరిచూ!పున నుండిన నుంటిమేకముగ నుండినఁ గుం

భిని యేలమెయిని భృగురా!మునిఁ దిట్టిరి శ్రోత్రియోత్తములు ముంగోవుల్

ఉ॥ ఆసమయంబునం దజహయాసమయాన యొయారిరంగ సం

వాస వసత్ప్రసన్న ముఖవాసవసంభవు సాయకాసనా

భ్యాస నవప్రభావ వృషభాసన శాసనవాసనాభరుకా

బ్రాసవదామకంబు మెడపైసవరించి వరించెఁ బూజలకా.

శా॥ పాంచాలాత్మజ పాండునందను వరింపంగాంచి మమ్మెల్ల రాఁ

బంచెం బంచినవాఁడు చుట్టుముదిలెం బట్టికా సమర్పింపక

భ్రాంచ చ్చంచలలక్ష్మ్యమేయుమని మాయల్ పన్ని కన్నెం బ్రసా

దించె నివ్రునకంచు నాద్రుపదుపై దిగ్రాజు లత్యుగ్రుతై.

- నా రాజన్యధనుఁగొట్టి పట్టణము చూడల్వట్టి రాజ్యంబు వి
భాజిద్వైఖరిఁ గట్టికొన్నఁగద కోపంబాటుఁ చాటుండు దో
స్తేఁజేడి తలోదరింగొనియె భూదేవుండఁ ధన్యుండు ని
ర్యాజుండే లతఁడుండ నిమ్మని రణవ్యాపార మేపారఁగన్.
- క॥ పాంచాలరాజుఁ గడిసినఁ జంచలపడి యతఁడు విప్రసభ మటుఁగుచారం
గాంచి ద్విజకోటి నిజదాహించిత దండంబులెత్తి యనికిందొడరన్.
- ఉ॥ కప్పడి నవ్వుచుంబలికెఁ గాంచనగర్భ కుఱోద్భవాళితోఁ
చివ్వులుమీరు సాపురురె శిష్యునిఁజూడుండు క్రొవ్వెదల్విడన్
లివ్వెదఁక్రొవ్వెదంగల యశేషవిరోధుల యీశిరోధులన్
జివ్వుకుఁ జువ్వరించు ననుఁ జెంతలగన్గొనుఁ దందలుండగన్.
- క॥ అనికాంచి యనికిఁగొంచక॥ చనుదెంచిన కురుబలంబు శతమఖజుఁడు వి
ల్గొని నిలిపెం గోపాటోప నటత్పణిబృందమునకు బదనికవోలెన్.
- క॥ గా దీచి మొనసించండియి॥ గండిమవిక్రమమువాఁడు గాఁడనఁగా ను
ద్దతరువెత్తి మారుతి॥ దండధరుండనఁగ దండవార్కనునంతన్.
- క॥ బలభిన్నుదనునకుఁ గురుకులతిలకున కపుడు పోరు ఘోరంబైనన్
దలవడఁకఁ బఱచెఁ బరచయ॥ మెలుఁగెలుఁగున్ జేసి రెడ్డియెలుఁగునటంచున్.
- నా॥ తాలోతాల ధనుర్ధరుఁడు నరుడండంతం జెంతనేతెంచు దో
స్సాలాకుండు మరుత్తనూభవుఁడు లక్ష్మ్యంచేసీనం బోవు న
ప్పాలాశాంగుఁడు ధర్మజుండు కవలప్పారాన్వనుగుల్ సుమ్మనం
దాలధ్వంసకు శీతలోక్తికలరెం దాలధ్వజుం డయ్యెడన్.
- క॥ త్రిజగన్నుత బలమాద్య॥ ద్భుజనకు దుశ్శాసనునకు ద్రుపదసుతునకున్
విజయునకుఁ గర్ణునకు వా॥యుజునకు శల్యునకు ద్వంద్వయుద్ధంబయ్యెన్.
- మహాప్రగ్ధ॥ నరుదాకెం గర్ణుండంతం దరణితనయునిం దాకెగాండీచి తద్దు
ర్ధరవోర్దండాగ్రజాగ్ర త్కరినధనురితాస్త్రంబు లభ్రంబుగప్పెన్
నరుండొప్పెన్ శౌరిరొప్పెన్ ఖగములవిడుపుం దప్పెనప్పార్థకుప్య
చ్చరధారల్ చేరివారింపఁగవసమరి భాస్వత్తనూజుండుపల్కెన్.
- నా॥ అంభోజాప్తతనూజుతోడ ననిసేయ॥ గార్తవీర్యారి దో
స్సంభధ్వంసీ పురారివైరి రణవాంఛంబట్టి కేల్గట్టి ము
న్కుంభీసంభవు మౌలఁబెట్టిన ప్రవీణుండేము యన్యుండు త
ద్గంభీరాస్త్ర నిపాత మోర్వఁగలఁడే ధాత్రీబుధగ్రామణి.

ఉ॥ నీజగవి టినేర్పునకు నీభుజశక్తికి సచ్చమెచ్చలిం
జాజయశీలనానరుండు సూతజచెప్పిన వారిలోన నే
రాజనుగాను విప్రుడడురానకు రాజనటన్న సగ్రభూ
తేజమజేయమంచు సవితృ ప్రియనందనుడేగె పెన్కకుక.

సీ॥ అనిలనందరుండు శల్యునిమొగ బై చెట్టుపడవైచి చొరఁబాటిపట్టుకొనియె
పట్టుపోఁదట్టి యబ్బల్లిదుండల్లటు బిల్లమిఁతినయట్లు భీముఁజమ్మె
చిమ్మితొనని భీమసేనుండు దృఢమష్టిఁ దప్పించుకొమ్మని గుప్పెటొమ్ము
టొమ్ముగ్రుద్దిన నింత సొమ్మసెల్లక మద్రభూభర్త చనుమరఁబొడిచియార్చె
పొడుపుపొడుపును గెంగేలియడఁపు గెడుపు
నిడుపు గుటుచలనడుపురా మడుపులెంచ
జడుపులెంచని తోడెట్టి దుష్టుమేటి
మామ్రయన్నయుఁ జెనఁగి రున్నిద్రపటిమ.

క॥ వడముడి శల్యునఁదొడిఁబడఁ బుడిసేటిపట్టుగనుబట్టి పుడమివడఁకక
బడవైచిన మెడనొడలక । గుడిగొను దుమ్మతెండు తుడుచుకొనుచుంజగయె.

ఉ॥ భార్గవుఁడుంగిరీటియును భర్గుఁడెకాకల భానుసూనుతో
మార్గణమేయుచోట మఱిమానుసులే బలిభీమసేనుఁడక
దోర్గతశీరుఁడొక్కరుఁడె తూటిపెనంగఁగ శల్యుతోడ వీ
రార్గుటి మించిరెవ్వరొకొ యంచు సుయోధనమఖ్యులాడఁగక.

శా॥ అన్యవార్యములైన కార్యములు చేయఁబూని పాంచాలరా
ట్కన్యారత్నముఁ బత్నిగాఁగొనియె లత్యంబేసి యీభూసురుం
డన్యార్థంబులు మానిపొండనుచుఁ గంసాతాత వారింప రా
జన్యాసీకము లంతట న్నిజనివాసక్షోణి చేరెందగక.

॥ అట్టిహరిపట్టి కోలం దొట్టున యంత్రంబుపడిన దొరలాత్తధరల్
మెట్టిరి పుణ్యముచెల్లిన పట్టుననుడురాజి పుడమిఁబడిన కడంకక.

॥ అక్కముక్కర పదిలమోయమ్మకమ్మ యెచ్చెనకమ్మ గవదకట్టితగట్టు
బొట్టెజతనంబు ననుజకఁబెట్టుకొమ్మ పుష్పంబున నడిచిరి చేడెల్లె.

మ॥ వనజాక్షీకుచఘర్న హర్షరస సేవ భీష్మకృపాకృపాకాం
చన భూషాహృతి గూఢసంచర మహావ్యూహం బశ్వభి
స్వనదన్యోన్య తనూపగూహనవలత్సంసార సమ్మిశ్రమ
జ్జిన సన్నర్దము మర్దలాద్యనిన దాస్యప్రోక్త విష్టార్థమే.

శా|| ఈపాలే యన నిల్లమింతయన మీరేవైష్ణవుత్ నేఁటికిఁ
వాపావాదులు తత్వవాదు లదయుత్ పాపాస్వయంపాకమే
లాఁగెల్లె గలదన్న మందరుబుధుల్ యజ్ఞుల్ విధూతక్షుభున్
జేపేచేరెద మూకంచుఁ బ్రజపాతెన్ విచ్చు మొగ్గెరడిన్.

శా|| విభవములెల్లఁజూచితిమి వేడుకదీతె దిగంతరాగత
ప్రభుఁకరంబుఁగాంచితిమి బత్తెముచెల్లెను గుట్టుతోడ నేఁ
జిభిసత మాత్త దేశముల కందఱమేగుటయంచు భూసురుల్
రభస లనద్గతిం దమపురంబులు చేరఁగవచ్చిరంతటన్.

శా|| తెచ్చిన చర్దికూళ్ళుని తిత్తులబియ్యము గార్చి కాసులున్
పెచ్చ మొనర్చి వక్కలును వీడెముచేసియుఁ గోకమాసియున్
పెచ్చనినీళ్ళువాసి పొదివేసియు జానపదోచ్చయంబు ను
స్వచ్చిన యబ్బవోఁ దిరిగివచ్చె హుటాహుటి నూళ్ళు చేరఁగన్.

క|| ఆక్షణముఁ జనిరగల ఋభుత్తనూభవులు ద్రుపదపుత్రమణితా
భేక్షాశన దీక్షాదళ| నతమ నిజభాగ్యోక్తి నావెనుదగున్.

శా|| కావేరీసరిదంతరాళ పులిసత్తామధ్య విధ్యంతరా
భ్యావాసానత కృత్తివాస కృపణార్తత్రాణ లాలాను కం
పావాలా తపసియచేల రవిచంద్రాజ్ఞానలయాలంకృతే
క్షాపక్షా సరసీరుహక్ష గజరక్షాదక్ష దీక్షానిధి.

క|| దైవతకులక తీరవ| దైవతగాంధారతాన తతగానకళా
కోవిదవైరించని నా|నావై పంచి ప్రపంచనమితశ్రవణా.

శృంగి|| జటికృతపటివతి స్వమృదు సాదపాదచ్చటా
పటికృతఘటి కుచద్వితయ గోపక న్యాఘటా
భటికృతఘటి కవత్పతి విధాతృసంధ్యానటా
నటికృతపటిరజన్తఘ బిభేక్షకీర్త్యుద్భటా.

గద్య|| ఇది శ్రీమద్రామభద్ర భజనముద్ర కవిపట్టభద్ర కాద్రవేయాధిప వర
సమాగత సరససారస్వతలహారీపరిపాక కాకమాని ప్రబోధబుధకవి సార్వ
భౌమపాత్ర రామలింగభట్టపుత్ర కాండిశ్యగోత్ర భాగధేయమూర్తి ప్రణీ
త జైన పాంచాలీ పరిణయంబును మహాప్రబంధంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

పాంచాలీపరిణయము.

తృతీయాశ్వాసము.

క॥ శ్రీరమణీ హీరమణీ | భారమణీయాగ్రనఖర భరితకపోలా
భూరితర భూరిచేలా | శ్రీరంగవిమానశయన శీశలనయనా.

ప॥ అవధరింపుము జనమేజయునకు వైశంపాయనుం డిట్లనియె.

మ॥ శులసీన్మృత్తిలకన్ విశుద్ధదశనన్ దోరంగులీ కాశికా

స్థలముద్రాంకిత తామ్రముద్రికన్ బ్రభాతస్నాతన్ బశ్యాల్లగ

త్ఫలితశ్యామశిఖన్ బురాతన పరీతక్షౌమ లంబశ్రవ

శ్చలవర్షవ్రతతంతున్ గుంతింగని వాంఛన్ మ్రొక్కిరంతన్ సుతుల్.

ప॥ మ్రొక్కియక్క యొక్కభీటుంబున్ చెచ్చితమనన్ దత్తణమ దక్షణదిగ్రక్షతనయా
గ్రక్షోణిరాణించు నప్పద్మదళాక్షి మీరేవురు నుపయోగింపుండని పుండ్రేక్షు
ధర్మసామ్రాజ్యలక్ష్మి నాంబచ్చిమక్షితి నీక్షింపందగిన యరవిందాక్షిం గటాక్షిం
ధర్మభీతయై మాత ధర్మతనూజాతున కిట్లనియె.

శా॥ కంటే కన్యకయా లెటుంగకయ భీటుంబేపురం బంచుకొం

డంటి న్నాపలుకింతతప్పను మదీయాజ్ఞన్ విడంజాల రి

ట్లంటేనన్ ధరనవ్వునన్న యమజుం డయ్యర్జునుంజూచి కై

కొంటాప్పున్ సతిచెచ్చు నీకనుటయున్ గోత్రారిజుం డిట్లనున్.

క॥ కొండికవారికింబెద్ద లిటుండంగ సతి బెండ్లియాడు టుచితమే మీరే

కొం డిందటియనుమతమిది | యెండొకపలుకేల యనుచు నుండెడువేళన్.

ఉ॥ అండజరాజయాన వదనాబ్జమపై గుచకుంభపాళిపై

గండతలంబుపై వెడదకన్నలపై గబరీభరంబుపై

బాండుతనూజపంచక మపారకృపారస మానసంబు దృ

క్కాండమువంచె గంజభవు కట్టడదప్పునె యెట్టివారికిన్.

గీ॥ అటుల చపలాక్షిపై మోహమైదుగురికి | నేకమగు లెంచి మనమిందటిందుముఖివ
రింత మిది వ్యాసునానతి యింతెయనుచు | నన్నతమ్ములతో నాడునవసరమున.

క॥ ముసలాయుధకరుండును మరి | కిసలాయుధగురుండువచ్చి కృపంగనిరి సమి
ద్వ్యసనాభ్యసనారిజన | శ్వసనగ్రసనద్విరసన సమభుజ యమబున్.

గీ॥ కనియెఱింగించుకొని ధర్మతనయునకును | గుంతికిని మ్రొక్కి భీమఫల్గునులన్ గౌగి
లించిమాదికొమాళ్ళ దీవించియున్న | రామకృష్ణులతో ధర్మరాజుపలికె.

1. కుశలమామీకు బాడబగూధవేష | భాషణాలంకృతుల మమ్ముఁ బాండవేయు
లగుట తేరీతిఁదెలిసితి రన్ననగుచు | భర్తసూతికి నందనందనుఁడు పలికె.

2. త్రియతేజము తైలియఁజాలతే ధీనిధులై నవారు భూ
మిత్రదశాకృతుల్ గుఱుతే మీగుఱు తేయుటె తెల్పఁజాలెడిన్
ధాతిఁబ్రభూమరేఖలు భనంజయుఁ జూపవె యీధనంజయ

3. తాత్రమె బైలుచేసెననఁగా యమసూనుఁడు హర్షితాత్ముఁడై,
మిక్కిలఁగఁచిన తండ్రివీవ ధృవు రక్షాఁరాహితీక్షీణున
క్షుఁగఁగాఁ బట్టచుగట్టినట్టి యజహత్కారుణ్య పాథోధి వీ
వరిపూర్వస్మరణార్థికిచ్చు దొరవీవా నాఁటికిన్ నేఁడు నిన్
నిరుడస్యందను నందనందను ఘనుం గంటింగదా మాధవా.

4. ద్వారకయొక్కడ ప్రపదుఁ యీ రెక్కడ యూరిలోన నొకకడఁ గుం
కారాగారంబెక్కడ | యీరరుదెంచుటకు భాగ్యమేనుండువారీ.

5. కడుఁజిక్కియొక్కఁడెక్కడమొఱు పెట్టునోయని యక్కడిదెక దాహశినీకు
పట్టియొచ్చెడు బంటుఁగట్టి కొట్టించునోయని యక్కడిదెక దా కనికరంబు
రిపుఁడైనను విపత్తులెపు డడ్డపను నాకోయని యక్కడిదెక దా యాదరంబు
తలిదండ్రీప్రాపువో దాసుఁడెంతడలుసో యని యక్కడిదెక దా యమితకరుణ
తనులతాయాసమెంచెదొ తనవు దాఁచు
కొనెదొ యీగికిఁగొంకెదొ కొనరనిడెదొ
కొలుపుగొలిచిన మది నమ్మకొన్ననిన్నె
యన్యులదలఁతురే రక్ష కంబుజాక్షు.

6. మాతండ్రిగుఱుతెఱుంగుదు | మాతల్లి వితండ్రివైన మాధవమాకున్
భ్రాతృపు నేతపు హితసంధాతవు గద యాదవాభ్యుదయకర హృదయా.

7. అని యని వారితోదితఖనియై కని యాతిండు కొనియాడిన,

8. లక్కయిలుచెంత నొక్కింత మొక్కవోక | పెక్కనపుఁగౌరవులనెల్ల తెక్కగొనక
కన్యఁగైకొంటిరిక మేలుగలుగుననుచు | నతనినూ గార్చి సబలుఁడై యరిగెశౌరి.

9. అ తట నందనుంబిలిచి యాద్రుపదుండు కుమారిఁగొన్నపాఁ
తెంతటివాఁడో పేరు కులమెయ్యది యోనెలవెద్దియొక్కొ యా
వితయుఁ గాంచిరన్ననుచు వెంటునెపంపినఁ గుంభకార గే
హంతముఁజేరి వేఁదెలిసి యాతఁడుగ్రన్తుటి తండ్రికిట్లున్.

శా॥ వాతయ్యద్దలుఁ గృష్ణఁగూడి ఘటకృద్వాసాపుత్రై యొక్క వృ
ద్ధానత్నంబునకుం బ్రణామమిడి రంభణ భూసురశ్రేణికి
గౌరాంగుండనుపం జతుర్ద్విజులు భీతుండైతితే నేడ్డు
దారెల్లఁ భుజియించి కూర్మిరచటఁ దర్భాజినశ్రాంతులై.

క॥ గోత్రామరులో తుత్రియపుత్రులొ కావలయు నల్ల భూసురశ్రేణుల్
ధాత్రీశ యితరజాతి చరిత్రులుగా తుక్తిరూపరేఖలుచూడఁ.

సీ॥ ఇప్పపూరాజనా లితమెచ్చని మచ్చెకంటికాబిచ్చాలవంటకంబు
పల్కేరంబిడులోనె పారుపత్యముచేయు కలికికాండుండటి కడలుకుడుపు
చేంగల్వవిరిశయ్య నంగ మొత్తుటకుల్కు బిబ్బోక రాశి కాదబ్బపాస్పు
మణులయొడ్డాణం బమర్చిన బరువెన్ను కన్నెకాయార్వుట కాళ్ళమోపు
బాపురే విధియంచేయవడని కాపురము విలొకించి పాంచాలిప్రాపుగాంజి
సంచలించెను మామకస్వాంతవీధి చెలువభాగ్యంబు దేవరచిత్తమధిప.

శా॥ అంచుంబల్కుఁ బురోహితుంబిలిచి జాత్యాశుల్ విచారించి ర
మ్మంచుంబల్కిన ధర్మజంగని యతం డాశ్చర్యచర్యత్ తపి
యాంచద్రూప మెఱింగివచ్చి ద్రుపదక్షాధ్యక్షులొఁ బెప్పినఁ
జంచద్వోట రథంబులేర్పఱచి ధృష్టమృమ్నుఁ దోడ్డెన్నునఁ.

ఉ॥ ఆతఁడు తీవ్రయత్నమున నచ్చటికేగి పరేతరాట్టనూ
జాతుఁగఁగించి యానృపుఁడొసంగు సపర్యలకుబ్బి పార్షద
క్షాతలనేత రమ్మనిన చందముఁబెప్పిన మాతృభామినీ
భ్రాతృపరీతుండై నగరిపజ్జకువచ్చె రథాధిరూఢుండై.

మ॥ అలఘుప్రాస శరాసధారుల యుగవ్యాయామ బాహుయుగా
ర్గళులొ లోహకవాటగాఢతర వక్షఃపీఠవైశాల్యని
ర్మలరేఖాఘనులఁ ఘనాంగ సుషమామూర్తాండులం బాండవే
యులఁ బాంచాలుఁడు చూచి బాహుజులెయం చూపించె నేతేరఁగఁ.
చనుచెంచి యిటులు కుంతితనయులు తనయొద్ద రాజతనుజోచిత పీ
ఠిని నిశ్శంకతఁ గూర్చుండినవారికి ద్రుపదుఁడిట్లనియెఁ బ్రియమెసఁగఁ.

॥ అయ్యా మీరలు బాడబాగ్రణులొ బాహుజులొ ద్రౌపది
దియ్యంబోడి వరింపఁగా వసుధకేతేజూచు నాదిత్యులొ
మీయూరం గులగోత్రముల్ తెలియ కీమీనాక్షీ నుద్వాహమేఁ
దేయంజాలనటన్నఁ బాండుతనయ బేష్టండు తానిట్లనుఁ.

విద్యమకుంతి ధర్మజుడనే నితఁడగ్ని సుహృత్తనూభవుం
 డీయ్యన యింద్రసూనుఁ డలయిద్దఱు మాద్రికొమాళ్ళు మున్నుమా
 యయ్యను పాండురాజనఁగ నారసినాఁడవె యివ్విమాకతల్
 విద్యములియ్యఱానా సనిలేనొ తలంపుఁడుమాటలేటికిన్.
 అనిసలికినఁజెవులకు సుధాగనిచినికిన యట్టులైనఁ గాంపిల్యవిధుం
 డనుమోడలహరి విహరించెను హరిహరియనుచు వారిసేమము గనుచున్.
 లక్కయిబుదక్క నొక్కరుఁ | జిక్కక యిక్కుంతిలోడఁజేరితి రెటులీ
 విక్కునకని ధర్మజుచే! నక్కధవిని నిందచేసె నక్కురురాజున్.
 ఈజాడనతఁడు సైరిభ! వాని వజీరుని తనూజునగ్ని తతేజున్
 బూదించి కొన్ని నాళ్ళకు! రాజన్యులు కొలువ ధర్మరాజునకనియెన్.
 ఇఖండలనందనుఁడీ! రేఖాఖనికన్యకాబ్బ రేఖానిటలా
 రేఖాశిఖామణికిఁ బతియై ఖేదంబుడఁచె మోదమలవియెపొగడన్.

చామరము! స్వయంవరానులబ్ధలబ్ధవర్ణవర్ణశీయ ను
 త్ప్రియాత్మజాత నర్జునుండు పెండ్లియాడువాఁడనెన్
 వయోధికుండనేను వాయునందనుండటుండఁగా
 నయుక్తమింద్రభూవివాహమంచుధర్మరాజునన్.

ఇన గ్రుపమండగ్రజులు మీరలైనఁ జెడ్డి
 యాడుడన సేపురమును గల్యాణమాను
 నుత్తలోదరి మాతృవాక్యంబు కులగు
 నూక్తియును నిట్టిదిదెమాకు నుచితమనిన.

బహుభార్యలొక్కరునికి! స్సహజంబగుఁ జెక్కుమగలు సుగ్రోహుని
 విహితంబగునా యదియే! మహిలో లేదనుచు గ్రుసదమహినుని పరిచిన్.
 పనికి తొకిక వైదికప్రకట ధర్మ! తత్వవిమండవు ధర్మనందనుండవవు
 నీనుడువుతప్పదెల్లి యీవేనుఁగుంతి! యును విచారితనుని నిత్యసర్వసంపదన్.
 ప్రౌద్ధముద్దుకొమాత్రై పురిటింటిపసిబిడ్డ భరతాన్వయప్రసాదగు మా
 ప్రాంగబృపుంబల్కుబడి చిక్కుదీర్పరిగారుడాచిపురాణకథనకర్త
 రాచనాపన చివ్వరవ్వముమ్మనుమండు శుకయోగి వరకథాఁడనియె
 తొలుకాటుమొగులు క్రొందఱుకుమేనిమిటారి యతివిశంగులూఁగుట
 కేలుకెందమ్మి దండంపుఁగోలవాఁడు
 నటులకటిబద్ధపటుకృష్ణచర్మగిర్ర

లొలబర పరాయణుఁడు బాదరాయణుండు

కరుణజనుదెంచెఁ బాండవాగ్రజునికడకు.

గీ॥ ఇట్లుచనుదెంచు మునికెదురేగిమ్రొక్కి | ధర్మతనయాదలర్ఘ్యపాద్యంబులిచ్చి
రత్నపీఠిక నిలుపువారలను గుశల! మరసెయున్నంత ద్రుపదుట్లనియెమునికి.

చ॥ పలుకుశిలాక్షరం బుచితభాషణుఁ డీయమనందనుండు నేఁ

డిలసతి నేవురుం బరిణయించెదమంచువచించె ముజ్జగం

బుల నడవ శ్మేలుంగుదురు ప్రోడలు మీరిటువంటివర్తనం

చిలఁ గలదేని తెల్పుడన నిట్లను ధర్మజుడందలున్వినన్.

క॥ నగవునకుంగలనైనం! దగులునె మామకరసజ్జడప్పంబులుకుల్

తగవిదిమాకేగురకుం! జిగురాకుంబోడిఁ బెండ్లిచేయుటయొప్పున్.

క॥ మును గౌతమఋషికన్యక! తనమ తపోగతివరించెఁ దగనేడ్గురన

ట్లనె దాక్షాయణియను ముని! తనుభవతా భార్యయ్యెదగళపురుషులకున్.

క॥ గురువులలో జనయిత్రియె! పరమంబగు గురువు జననిభాషణమె నిజం

బరయ వృధసేయరాదన! ననవరునకు ననియె ద్రుపదనందనుడంతన్.

శా॥ సత్యముగాఁగ ధర్మమువిచారముచేయ నశక్యమేరికిన్

నిత్యవిధిజ్ఞుఁడార్యగణనీయుఁడుగానఁ ద్రిలోకవంద్యుఁడీ

సాత్యవతేయుఁడీయన వచస్థితివంక శుభంబటన్ననా

వ్రత్యవతంస మాద్రుపద గాణ్ధిణి కిట్లను నప్పడొప్పుగన్.

ఉ॥ కుంతియు నేలతప్పఁబలుకున్ యమనందనువాక్యమేల యొ

క్కింతయుఁజల్కునౌ జగతి నిద్దటిసుద్దియుదేవతావరం

చింతెకుమారి నేవురకు నిమ్మిదిదైవకృతంబటంచునే

కాంతగృహంబుచేరి యితిహాసము చెప్పఁదొడంగె నత్తటిన్.

గీ॥ తొల్లి నాలాయనియనంగ దొరయునిద్ర! నేనసతియస్థిచర్తావశిష్టకష్ట

తనునిఁబతిఁగుప్తరోగి మౌనగల్గువృద్ధుఁ! దగభజించుఁ దదుచ్చిష్టమొగిభుజించు.

గీ॥ అంతనాకనాఁడు నిర్మలస్వాంతమాని! మౌళిభుజియింపఁ బాత్రలో వ్రేలుదునిసే

పడినమది నీసడించక కడకుఁదిగిచి! వైచి భుజియించె నప్పతివ్రతలతల్లి.

క॥ భుజియింపఁగఁ గనుఁగొని ముని! నిజభక్తికిమెచ్చి యెద్దిసీకిష్టంబో

గజగామినియిచ్చెదఁగొ! ముగ్ధ జగముగ్ధ నుతింపనన్నమద్దియపలికెన్.

గీ॥ నాథ నీయందు భోగేచ్ఛ నాకుఁగలదు | హేయరూపాకృతులు సూప కిక్షుచాః

రూపసంపద సౌంపుదార్కొనఁగఁ గోర్కి! దీర్పుకందర్పకేళి నీనేర్చుకలిమి.

౪౬. పరమానందకరంబధః కృతపరబ్రహ్మం బసారీకృతా
జరసన్మాట్పద మాహృతద్రనిణ చంచల్లాభలోభంబు శం
కరవార్యాన్యము సర్వగమ్మతమ నేకప్రాపితానీకమా
సరథంబెవ్వరికెట్టిజేయదీదియే సుమిక్లష్టమాత్మేశ్వరా.
౪౭. హృదయేశునిండుకొంగిట | వదలని మదవతికివయసు వ్రాలమరతిరా
ట్కుదనంబులేని ముదితయ | ముదియుటయెంతయ్య సకలమునికులకిలకా.
౪౮. గడ్డిరెచ్చెతనేతయిడుగళ్ళ నఖాంకము నాభినామమున్
నిడ్డుమేవికెంపు జిగినిచ్చలపుం గుతికంటు కెంపుసొం
కడ్డుచూచి చొక్కు ముకురాననభాగ్యమె భాగ్యమొక్కెడన్
ముద్దియపాన్పుపై నవలిమేమిడి తెల్పుటలేటిభాగ్యముల్.
౪౯. అనబనిముని నాలాయని | కనువగునని యేనురూపులంది సహస్రం
శుని తేరుపయింజనిచని | విసువాకంఠగుంకి మేరువిహరణరతుడై.
౫౦. ఒకనాఁడు క్రీడించుశకువేడుదితచారుతరసుమేరునమేరు తరుతటముల
నాకప్రాద్దురతిసల్పు సకలద్రుమచ్ఛాయ మలయాద్రి వలయాద్రి మహితగుహల
నాకవేళపహరించు సీతాలయోత్తాల హిమశైల సుమసాలసముదయముల
నాకపూట సుఖియించు శుకఘోటబలచూతకులదీత కలధౌత కుధరతటుల
నటులతర గంధమందరాచల పటకీర |
కుటుజ విటపిచ్చటాకుంజ కుటిలనిటల
కటిలనిటలాంజకుండు నటత్కుటిల చికుర
ముకురముఖిగామ సంగ్రామమునఁ గరంచె.
౫౧. గహనబహుమహీధర గుహకటకటతటుల | నిటులమౌద్గల్యమౌని యయ్యింద్రసేనఁ
గూడికొని పెక్కుపేలేండ్లు క్రీడసలిపి | యంతసంతుష్టుడగుచు బ్రహ్మత్వమొందె.
౫౨. పతియేగినతతి గ్రాగిన | సతిరేగినవలపుతోడ జాతినప్రీడన్
బతియోగము రతిభోగము | హితరాగములేనిదాని కిట్లనివగచున్.
౫౩. మౌద్గల్యనత వాలఖిల్యనతనైర్దల్య యహల్యధరాం |
చద్గల్యకృతి దానదక్షతరవాక్సత్యాంఘ్రిసేవారతా
త్వద్దాధాపఘనోపగూహన కల్పదర్పానుకూలన్ నిశా
షిద్ధాంశుత్కరముద్గర ప్రహరణచ్చిన్నాంగఁగావెంతురే.
౫౪. పడఁతింబాసిన వానిమోముఁగను నప్పాపాత్ముఁడు స్వేసవిన్
మిడిమధ్యాహ్నము పైనమైకదలువానినివ్విన్నమంచుండొక

ప్పుడు రామస్మరణంబు చేయనియసభ్యుడున్నచోనున్న య
జ్ఞడుఁడుకొ గన్నడఁడొత్తదృష్టికనవా సన్నాని సంక్రందనా.
చ॥ చందురుఁడంత నీమొగము చందమువాఁడని లోకులాడుటల్
విందునుగాని చూచుటయు లేదెటువంటిదొయాస మాని సం
క్రందన డెందమాపక మొకం బొకయించుకయైత్తి నేఁడురా
కేందునిఁ జూడఁగావలసె నెట్టిని కన్గొననున్నదానినో.

ఉ॥ వింతకవుంగిలింతల నవీన గళధ్వని యెచ్చరింతలకొ

దంతనఖతతంబుల నితాగత కచాకచిపైరుచికొ శచీ

కాంతవనీనిశాంత శశికాంత శిలాతల కంఠుకేళిగి

ల్గింతలు గొల్పునాఁటితగులే మనసయ్యెఱు నేమిసేయుదుకొ.

క॥ ఉపవసిమునివై శమివై । తపసీవివై యునికిఁగనితొతాపసలాక

ద్విపమాయని కృపమాయని । జపిరాయని వెదకి మదనశరపాధితయై.

ఉ॥ ఇంచుకశీపువింటికుదయించఁగఁజేసి గుణంబుచేతఁ బా

టించిలకోరి వాసనగడించి పటానికి తెక్కచాలు గ

ల్గించితినం చయోసుదతికొ మదిలేని భయవ్యధలల్ సమ

ర్పించెను కన్నవారలకు రెండుదలంతురె భావసంభవా.

ఉ॥ కేవలశిష్టురప్రథన కేళిమెయింబురుషాగ్రగణ్యులం

గావక నాంపఁగావలయుఁగాక యకారణవైర మబ్జరే

భావరకంఠులకొ దలిరుఁగత్తులఁ గుత్తుకఁగోసి నెత్తుమల్

ద్రావెడువాఁడవీవు నొకరట్టడిబంటవె సూనసాయకా.

క॥ గాంగేయాంగులవిలువీఁ । కంగొని తెరవాటు గొట్టఁగాఁ గడనేఁడో

యఁగభవభువనమున నొక । భంగిఁ దొరవైతివీవు ప్రద్యుమ్నుఁడవై.

క॥ ఉడుపతి హిమఘృణిచేబలెఁ । దడిప్రాత్రకొ గొంతుగోయు తగవెఱిగితివో

కడుమెత్తని తెలిరాకులఁ । బడఁతులమెడగోసెదీవు బాపురె మదనా.

క॥ రూప్రైతపెటులనోయి నిశాపతి దోషాకరుఁడవు జైవాత్మకతకొ

బాపీఁరాయువను నా । లాపముగ్గులు నిజములయ్యె లలనామణికికొ.

క॥ స్తోమఁడనంధకవైరి నహా మృగలాంఛనుఁడననియు సంభోజముఖి

స్తోమముపైలయకాలో । డ్దామతఁగనిపించెదీవు ధవళమగ్నూభా.

గీ॥ విషముగ్రక్కంగఁజూచెదవేసిశిధి । నీభుజంగుండనంచునో నీరజారి

యైనహరివాదుగాక నీయాటలీడ । నగునె యండజరాజ యానాంగణమున.

౧. లేటిం దాచుకొనవొ మున్నీట న్నడయాడలేదొ నిను ద్విజరాజం
చేచకి బలుకన్ గోకా! ఖేటక పాటువ కిరాటకేసరివి శశీ.

౨. శాయంసంధ్యకు రావొకప్పుడది నష్టంబైన మధ్యాహ్న సం
ధ్యయోగం బొకయింతలేడెకద ప్రాతస్సంధ్యకున్ సింధువున్
డాయంబొయి మునింగి బైటఁ గనుపట్టంగానమేమీ తమీ
శాయూష నియమంబులేమ ద్విజరాజత్వంబు నీకర్హమే.

౩. కామికల్యాణహారుడు చక్రద్విజాప! హరుఁడు గురుతల్పగుఁడు సురాహారకర్త
మఘహితానుగుఁడని నిన్ను మనుజు లాడి! కొనరె పంచమహాపాతకుఁడవు చంద్ర.

౪. గాటంపుం జనుదోయి నాభికుహరీక మ్రోరువుల్ నీకయో
పాతీరాగమొ పంకజాకరమొ రంభాకేళి కాంతారమో
రాటంకి న్యభిరామ గాత్రములపై ధాతీసమాతీకముల్
పాటింపందగవొనె మందసవనా పాటల్యటజ్జీవనా.

౫. తాహ|| కోకనద మృగీలలామ కోటికాసమీరమా
తేకు మడచనిమ్ము కలువతోనిబాసమీరమా
నీకుఁ గొమ్మయంగమింతె నిత్యవాస మీరమా
మాకు విన్నవించనేల మలయగిరి సమీరమా.

౬. అనుచు రతిభోగములఁ దృప్తిగనక తన శరీరమంతట రోసి పరిత్యజించి
కాశీరాజను ఋషికిఁ జక్కగ జనించి! పెక్కువర్షంబు లయ్యింటఁ బెరుగుచుండి.

౭. చక్కదనంబురోసి వనిచక్కటికిం జని కంజసత్ర యా
రిక్కలరాయనిం దలభరించిన వేల్పుగుఱించి నిష్ట పెం
కెక్కఁ దపంబుచేయ యమహేతి మదాప్త సురేశ్వరాశ్వినుల్
చొక్కి నిజాంశజప్రమద సుమ్మనిరంత భవాంతరాప్తికిన్.

౮. ఒకకాలంబు జతానిలాశసముచే నొండొక్కకాలంబు దా
నొక పాదాంబురుహంబు నిల్కడలతో నొక్కొక్కకాలంబు పం
చ కృశాన్వతర భాగసంస్థితులతోఁ జంద్రదాననానకాలి నకా
క్తిక మత్యుగ్ర తపంబుచేసె జనతాకిర్తుల్ ప్రవర్తిల్లఁగన్.

౯. రేరాచగేదంగి రేకుక్రొవ్వెదతోడ పెట్టుకన్ బేగురు బొట్టుతోడ
రవణపుటెమ్ము ముత్తైపుకంటసనితోడ మెడకప్పకస్తూరి బెడఁగుతోడ
తియ్యవిల్దొర బూది తెలిగండపొడితోడ గాడ్పుఁదిండి పసిండికడెముతోడ
పులితోలు చిటుతపప్పలి పచ్చడముతోడ నొనపుస్కడోకాలి మువ్వతోడ

- కక్షపాలికతోడ మహాత్మకోరు | రూక్షతాదీక్షతోడఁ బద్మాక్షితోడ
 వీక్షణీయుండగుచు నిటలాత్నుండబల | కక్షయక్షమకపుడు స్రుత్యక్షమయ్యె.
- క॥ ఇటులుప్రసన్నుండై ధూర్జటి పేడము వరమటన్న సతిపతిదానం
 బిట ఘటియింపు మటంచుం | బటువాచాప్రౌఢి నేనుమాటులు పలికెన్.
- క॥ పలికిన కలికింగనుఁగొని | యళికాంబకుఁ డిట్టులనియె నై మగురం భ
 ర్తల వరియించెడు నిజ మేజలజాక్షీ యింక నొక్కజన్మమునందున్.
- వ॥ అనిన విని వినతయై వనిత యవనీతలంబున నొక్కసతికిఁ బెక్కండ్రు మగలగు
 యనుచితం బగుగావున నే నొల్లనన నల్లన గిరిజావల్లభుం డిట్లునియె నావచన
 బున నేవురు పురుషులందు ధర్మ మెడయకుండునట్లుగా వగంచిచ్చితి మెచ్చితస్వ
 సన్నతాంగి యంగీకరించి యేవుర వరులందుఁ బ్రత్యేక రత్యనుభవంబును గామా
 విభవంబును బతిశుశ్రూషా మనీషా విశేష కామభోగేచ్ఛ సౌభాగ్య భాగ్యంబును
 బ్రసాదింప వలయునన దానికోరినవరంచిచ్చి గంగాతరంగిణీ తీరంబుననున్న యా
 ఖండలు నాయండకుం దోడ్కొనిరమ్మనిన నక్కొమలి యట్లకాకయని కోకిలవాణ
 పినాకపాణికిం బ్రణమిల్లి యాక్షణంబ చని సహస్రాక్షుం గంగాక్షోణిం బరీక్షించు
 చుండె నట దండధరుం డనిమిసారణ్యంబున సత్రయాగంబు గావించుటంజేసి
 నునవులు సుఖజీవులైన మహిమకు సహింపక శతనుఖముఖ సంఘంబు చతుర్ముఖ
 సమ్ముఖంబునకుం జని దేవామర్త్యు లమర్త్యులయిన మాకును వానికి నంతరం దెద్ది
 యని తహతహపడిన దేవతలకుఁ బితామహుం డిట్లునియె జమునితేజంబును మీ
 తేజంబునుండేరి యేవురురాజులై జనించివారయ్యంతకుచేతకు హేతువగుదురనిన
 బురుహూత సహితంబుగా బృందారకబృందంబు మందాకినీతీరంబు చేరునప్పుడు
 తత్తటినీమధ్యంబున నొక్క యణుమధ్యామణి మనస్తాపంబు నిలుపోప కయ్యవ
 రంబున.
- మ॥ కుధరానర్గళ వృష్టివోలె వలిచన్లుబ్బన్ దృగంబుల్ వడన్
 విధుబించానన యేడ్చెఁ దత్తటవతి వేల్లత్పయోజోల్లల
 న్మధుపాన ప్రథమాన షడ్చరణ నానారుంక్రియా హంక్రియా
 మధురేచ్ఛాస గుణాంకగీతలహరీ మంద్రశ్రుతిప్రౌఢిమన్.
- క॥ అన్నీలపేణి యేడ్చినఁ | గన్నీళ్ళన్నియును గనకకమలములయ్యెన్
 కన్నులు తామరలుంబలె | నున్నవనం గూడు పెట్టు లున్నయ్యలకున్.
- క॥ అచ్చెలికన్నీళ్ళు సువర్ణోచ్చ సరోజోచ్చయంబు లుదయించుటకున్
 విచ్చలవిడి నచ్చెరుపడి | యచ్చేడియఁగని వియచ్చరాధిపుఁ డనియెన్.

తృతీయాశ్వాసము.

- క. వాలా మేలామేడ్యేదా వీలాగున వచ్చు కేమి యెవ్వతె వనది
 క్పాలక నాతెఱఁ గెఱుఁగఁబాలిన నాకెంటు నింతఁజను దెమ్మనియెన్.
- చ. కట్టురమ్మన నమ్మఘవుండు మగువ పిఱుందన చనిచని.
- ఉ. ముందఱఁగాంచె దిగ్రమణముఖ్యుఁడు వారుణవేషభాషణున్
 మందరకంధరా కనకమందిర మధ్యవితర్జ్వ మంద పౌ
 రందర నీలకందర ధురంధర సింధురవైరి పీఠ వా
 సేంకుళాకలాపు హృదయేశ్వరితోడను నెత్తమాడఁగన్.
- క. కాంచివరుణుండు కాఁగఁదలంచిపలికె వజ్ర నాబలంబెఱిఁగియు నీ
 కాంచన పీఠికపై వార్తించి చలించవు నమస్కరించ వయారే.
- ఉ. కన్నులువేయిచేయిగురుకైదువు వజ్రము రాజ్యమంటిమా
 యన్నిటికెక్కు డక్కజపు టాజియుఁ గొండలతోడి దీగియున్
 మున్నె సుపర్వశాఖి గజముంజవుదంతి సురల్ భటాలి నా
 కన్నఁగలాఁడె యొక్కఁడు మహాత్ముఁ డహంకృతి నీకు నర్హమే.
- మ. అనినకొరుగ్రుండు రాద్రవీక్షత సహస్రాక్షు న్నిరీక్షించి యొ
 య్యన నెయ్యంబున నెత్తమాడఁగమదీయ క్రిడవారిం చె నీ
 తనినోయగ్గలి పట్టితెమ్మనినఁ దత్కన్యా కరస్పర్శనం
 బున ధాత్రింబడి చేష్టదక్కినను శంభుం డింద్రుతో నిట్లునున్.
- చ. ఆఖండలా యఖండ లాఘవాలాపంబులం గోపంబుపుట్టించితి దిట్టవేని గట్టితనం
 జేర్పడ నిష్పర్వతశిఖరంబుఁ బెరుకుమన్న మొదటియెఱుకు నానతిం దా నతిత్వరిత
 గతి శిఖరంబంటి మార్తాండ చండకిరణంబులు రెండువిధంబులై యుండుటంజేసి
 యాత్మసమానుల నలుపురంజూచి యేలాకో యిట్లెను నేనువిధంబులయితినం
 చునచ్చెరుపడియున్న వియచ్చరవగులంగాచిపంచముఖుండు మనుజయోనిం బుట్టుం
 డనిపంచె వారును వై వస్వతశ్వసన పాకశాసనాశ్వినులు తమకు నాధారవర్తులుగా
 ధర్మజ భీమార్జున నకులసహదేవులనఁ బుట్టికిరి మఱియుఁ జతుర్ముఖ ప్రార్థితుండైన
 యచ్యుతు సితాసిత కచద్వయంబులు బలభద్రకృష్ణులై దేవతాహితార్థంబుద్భవించిరి
 వారికి వాసుదేవుండు సహాయుండయ్యె నయ్యింద్రులకు నేకపత్నిగాఁ దపంచాచ
 రించి త్రిమూర్తియైన పాంచాలి హిమామకుండంబునఁ బుట్టెనని చెప్పి నమ్మవేని
 యిష్టఘ్నల పూర్వకాయంబులు చూడుమని ముని దివ్యదృష్టి యిచ్చి చూపిన రమ
 నీయమణికుండల గండమండల నకాశితటఘటిత హాటక మకుటహరిదశ్వ వైశ్వా
 నర నర్మ వర్ణనీయదేహుల నాజానుబాహుల ధీగుల నేవురను వారికిఁదగిన సౌంద

ర్యధుర్యంబును నపూర్వతపంబు చేసిన యక్కన్య పూర్వదేహంబునుం జూచి
యద్భుతం బందియున్న యన్నరపతింగూర్చి యిట్టివిశేషంబులు తొల్లియుం గలవు
దైవాఫిష్టితం బిది పాండవులకేవురకుం బాణిగ్రహణంబు చేయింపుమని యొడ్డు
బటిచి యుధిష్ఠిరసమీపంబునకు వచ్చి కృష్ణుడైపోయెనుం డిట్లనియె.

క॥ లోకోత్తరదినమిది రజనీకాంతుఁడు నేఁడు రోహిణీయు క్తుండై
మీ కనుకూలత నున్నాఁ డాకన్యక వరుసఁ బెండ్లియాడుఁడు మీరల్.

క॥ అని యానతిచ్చి చనియె॥ మునిమౌళి పృథ్వావధూతనూజ మనోజుల్
పనిఁబూనిరి పాంచాలీ! వనజాయతలోచనా వివాహోత్సవకుతై.

శా॥ కావేరీ లహరీపరీత హిమరుక్మా సారవా సాదరా
సావేరీ ముఖరాగ భాగ్యహిణ భూసంగీత భంగీగతా
కావేరీస్థిత పల్లవీసదృశ రంగద్వల్లవీ వల్లభా
భావేరీ భవదోంక్రియామయ సమభ్యంచ ద్విసూనాంతరా.

క॥ సప్తీకృత పత్రీశ్వర! సుప్తీకృత జలగిదర్శ శోభకశయ్యా
సుప్తా సప్తప్రాకా! తాప్తాలయ హస్తకేసల యస్థితమలయా.

భుజంగప్రయాతము॥ తృణావర్తహరీ నదీఘావిహరీ
ఘృణావర్తనాప్తా శమీశానగోప్తా
ఘణానర్తనాలృప శృభాషాగ్రతల్పా
ప్రణావర్త దాసాధిపద్వాంతవాసా.

శ్లో॥ ఇది శ్రీమద్రామభద్ర భజనముద్ర కవిపట్టభద్ర కాద్రవేయాధిప వరసమా
గత సరససారస్వతలహరీపరిపాక కాకమాని ప్రబోధబుధకవి సార్వభౌష
పౌత్ర రామలింగ భట్టపుత్ర కాడిన్యగోత్ర భాగధేయమూర్తి ప్రణీతంబై
పాంచాలీపరిణయంబును మహాప్రబంధంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

పాంచాలీపరిణయము.

చతుర్థాశ్వాసము.

౧. క్రీరంగనిలయపాణి మణీరంగద్వలయ విశిఖనికృతోదన్వ
త్తారంగ విలయగుణ నటానారంగన్దలయ సహ్యానగజానిలయా.
౨. అవధంపుచు జనమేజయునకు వై శంపాయనుండిట్లనియె.
౩. ఘనభణిమణిశోగణ ఘృణి ! కనకాంబర కాయమానగణచిత్రములన్
మునుపంటి పురముగాదిది ! యనిపించినపార్వ దాలయము గనిపించెన్.
౪. విగురుల తోరణంబులును శీలుగుంబువ్వు లనంతకంబముల్
పగడపుంగుచ్చు లద్దములు బంగరువ్రాత తదుకూలబాలముల్
మొగలివిరుల్ సరుల్ సవరముల్ భజముల్ గజనిమ్మపండ్లు స
రుగ నగనీగృహంబు లడరున్ రథముల్ కయిసేయుకై వడిన్.
౫. మేరులతీరులాకురుంజ మీండులఁ బెక్కిన టెక్కియంబులా
గారుడరత్నతోరణ భగద్ధగలా తెలిగచ్చుమచ్చు లా
బేరిమిటారి కత్తియలు పెట్టిన ముత్తైపు మ్రుగ్గుసిగ్గు లా
యారతినానివ్రాత పనులంగడి ముంగిళులాపురంబునన్.
౬. పట్టుంజల్లియు సవరము ! కట్టాణిమెటుంగు నూక్తికపుండ్రోరణమె
ప్పట్టునఁ దెలిపుట్టము మేల్కట్టాకటిం బట్టణమునఁ గనమెట్టి మెడన్.
౭. చెంగావి కట్టుగట్టని ! ముంగిలి నుత్తైపు మ్రుగ్గుముంపనికడపల్
బంగరు చిత్తరువెత్తని ! యంగణముంగానమెండు నప్పరమండున్.
౮. గ్రామీణ ఘటమాన కటకాయమానంబు దగ్గీముఖాకృతి తత్త్వ వృత్తచ
భిత్తికాలంక్రియా భృత్యభృన్నిశ్రేణి భక్తికాజన గళత్వాంసుభాగ
నటనూరజిక వధూనతినందదధికారి యూర్తనిస్వననూంసలాజ నిహాని
ఘోషవద్గోధూమ మాషఘరట్టంబు బహులశర్కరతైలవక్త్రసుగభి
ఘస్రఘటికాఘటితటి ఘటితరజని! లేఖన పురోహితాహ్వన లిఖ గా
ధావనాయాత యాతవదత్పదాతి! పెల్లుకొదచెల్లునస్సు డచ్చెడ్డియ
౯. అంతటనృపుఁ డంతఃపుర! కాంతలఁ గుంకుమహినుంబు కస్తూరికాంబు
పింతగ నలుంగులిడుండని! కుంతీనందనులఁ బెండ్లికొడుకులఁ బేసెన్.
౧౦. జోడుగఁగూడి ప్రోడగమి చొక్కిపడన్ భవళంబు శైరవిం

బాడిని బాడిరిద్దఱుజపా కుసుమాధర లాధరాధినా
ధోడుకళత్రసేత్ర యుగళోత్పలముల్వికగిల్ల వల్లకి
గౌడవరాళిపైకి కలకంఠగళోద్య దనర్గళధ్వనిక.

మ॥ అలరుంబోడులుగూడి ధర్మజనకేవజ్జేక్షణాబాణపే
తలయంటు దగుదీపు భీమునితలు దైలంబిడన్నీపు పా
టలగంధీయిటురమ్మ క్రీడిశిరసంటక మీరు నూద్రీకుమా
రుల కభ్యంగముసేయండంచు కయినేర్పుల్చూపి రేర్పాటుగక.

మ॥ అలకల్విప్పి చిటుక్కునం గొసరుడాయంగుక్కినంతం దలక
గలయన్నూనియ వెట్టుటల్వలయ నిక్వాణంబు రానంటుటల్
సొలయక దువ్వుటలుండఁగా నడుమనాసుఘ్రాకర స్పర్శమే
కళయంటెండలయంటుటంతయు నెటుంగంజాల రప్పండవుల్.

చ॥ అటకలివెట్టె నొక్క కుటిలాలక నీలకచావతగసకం
అటకలితాంబువుల్ మణిమయంబగుతంబుగ వంచెనోర్తు దు
ప్పటమొక హాటకాంగి నునువాటపుం బెన్నెరులంటఁజుట్టె నం
తటం దడియొత్తె నోర్తు వనితామణియుక శిఖవైచెవైఖరెక.

క॥ వడివేటువేట శిరసులు గడిగి బెడంగయిరికుంతికాంచిన కొడుకుల్
వెడవింకి జోమమెరవడిక । గడిగిన నారాచపంచకంబోయనఁగక.

నీ॥ అరచుట్టు పైఁగట్టు నపరంజిరెట్టెపు నునుకట్టుఁగనివెన్నుండనుకరింప
తీరైన నెలవంకతిరుమణి హినుఘృణిచూచి యమ్మక్కని చొక్కిపడఁగ
నిగమింది విరవాది చేర్చుక్కపసగాంచి మరివసంతుడు కొంతమరులుకొనఁగ
సొన్నుల యమరికల్ సొరిచిగిరిక్షించి కలవానిసుతుండింత కన్నువ్రేయ
పాంచజన్య భుజప్రాణ పంచకంబు । త్యాగలేఖరూపంచకం బసమబాణ
బాణపంచక మున్నిద్ర ఛద్రవేది । పంచకరుచెంచె బాండవపంచకంబు.

వ॥ ఆసమయంబున.

చ॥ నిటలతటిక శుభాక్షతలు నిల్పుచుదీవనలిచ్చి యిమ్మహా
కుటిలకచాశిరోమణికిఁ గొమ్మలు సంపెఁగ నూనెయంటరే
యటకలివెట్టరే జలకమాచ్చి వడిం దడియొత్తి చిక్కుదీ
ర్చుటలుం బసిండికుంచె నెరిసోగలుగన్నడ దిద్దరే నెరుల్.

ఉ॥ పాటలుపాడుచుకొనబు పాపటం దీటిచి కొప్పమర్చరే
పాటలగంధికె నిటలపట్టికఁ గస్తురిబొట్టుంబెట్టరే

కాటుకదీర్పరే యెరకగన్నడఁ జెందురుకావిగట్టరే
గాటపు గబ్బిగుబ్బి చనుకట్టులఁ జేర్పరే హారవల్లరుల్.

శ్లో॥ బాగాయెఁగాకెంపు పాపటబాట్టుతోగొనఁబుము తైపుఁగుచ్చు వనితనాసల
చెలువాయెఁగా జంట చెంగారివికతోసరులిచ్చు మకరికాస్తనభరంబు
రంగాయెఁగా రత్నగళసతోఁగావి చొక్కపుపావడమకూల కటితటంబు
నలువాయెఁగా రణస్థానినూపురములతో నపరంజి మట్టెలాక్షాంఘ్రియుగళి
యమ్మ యిమ్ముద్దుగుమ్మ కేసామ్మెక్కింత నెమ్మెయి నలంకరింపనీనిలువు నూరు
బంధినటువలెనున్నదీ పాండుసూను పంచకము భాగ్యహారార పడఁతులార.

మ॥ అను చోవృద్ధపురోహితుండొకఁడు డాయంబోయి మీపాటలం
బినెగుల్ దువ్వుచుఁ గొప్పఁజెట్టుచుఁ దుదిన్నిందించునీయంచు ము
ట్టరిసింగారము తేది లగ్నమిదిగో డానెన్ మహాగుండు రా
జునయో నిన్ను నెటుంగరా కదలుడంచుం బండ్లుగీలెన్ వడిన్.

చ॥ చిసరుహ లోచనామణిని బెండిలిలిన్నియఁ జేర్చుమప్పటిన్
ముసుఁ గొనరించుడి నొసలిముంజెఱఁ గించుకవంచపట్టుండి
చిసచిసఁబోక యొయ్యనడపింపుడమంగు మెఱుంగుమెట్టికల్
మసలికనెక్కఁ డెచ్చరిక మచ్చికనిల్పుడు భద్రపీఠికన్.

గీ॥ వెలదికదలారతికి నెంతవేగిరంబు క్రొత్తముతైంబుల నివాళి యెత్తరాదె
గౌరికల్యాణమునకేమి కంతుఁ గన్నతల్లి ధవళంబు పాడరాదాలతాంగి.

గీ॥ వెలదిపీడెంబు పసఁజెట్టవేళలేదె ధవళమనుమన్న వదనాబ్జధవళమునను
నీవునీవంచు పెంగమొగంబేలచూడ సిగ్గుపడనేల మగవారి చెంతననుచు.

శా॥ నీకేవచ్చు సువాలయుంధవళ మింతీయల్లా నేరేళ్ళు గౌ
రీకల్యాణములంచు నింటికడ నేగీతిన్ విజృంభింతువే
వాకివిచ్చటనంచు నిద్దఱుసతుల్ వాక్యోపవాక్యంబులన్
గాకై ముందలపట్లకుం దొడఁగిరా కల్యాణవేదిస్థలిన్.

ఉ॥ అగ్నుషలోచనల్ పలుకునప్పడు నిప్రులుహూమవేళ మీ
రొర్పుబురండు తెండు సమిధోత్కరమీయవధాని బ్రహ్మయూ
యర్పుములోన యాపనసయన్న వశిష్ఠులుమీరు శ్రొతమం
దగ్గురెయంచు బంచుకొనిరందఱు వేల్చుచు ద్రవ్యదక్షిణల్.

క॥ మిహిరాసిత గురుబుధకవి మహికాంశుక రాహుకేతు మహిసుతులనుచున్
గ్రహియించెన్ ధనము నవ గ్రహనెపమున విప్రరాజిరాజులచేతన్.

ఉ॥ మంగళసూత్రమంగ గరిమంగళలంగను సర్వమంగళా

పాంగ నటద్భుతాఖనికి నంగనకుఁ గళసీమంగజ్వేరా
ట్పుంగవచక్రవర్తి విధుపూర్ణముఖీకుచకుంభ పాతనా
తాంగ భవాసీభాసి నఖరాంకురముల్ గిలిగింతగొల్పంగఁ.

మ॥ కులుకుందోరపు గబ్బిగుబ్బ చనుముక్కుల్ నిక్కిచొక్కంపుకం
చుళి నొక్కింతవకావకల్ గొలుప మించుల్ గ్రమ్ముదోర్తుల ని
ర్మలశోభల్ భుజభూషలం జికిలిదోమం బ్రొన్నమత్పాంజలిం
దలఁచ్రాల్వోసెఁ దలోదగీమణి సృధాతామ్రాధరాసూతికిఁ.

గీ॥ ధన్యకన్యక ద్రుపదుండు ధారవోయ! ధర్మతనయునిపెనుక నాధౌమ్యుడంత
నింతిఁ బాణిగ్రహణము చేయించెనటుల । కడమ నల్లరిచే యథాక్రమముగాఁగ.

మ॥ ద్విపముల్ నూటురథంబులట్ల హయముల్ వెయ్యేసి దాసీమణుల్
చపలాక్షుల్ పదివేపురుం గనకచంచనస్కంచకాంచనస్థా
తపనీయాభరణంబు లెన్నియయినఁ ద్రవ్యం బపారంబుగాఁ
గృప నొక్కొక్కరి కగ్నిసాక్షిగ నొసంగెఁ మామ యల్లుండ్రకుఁ.

మ॥ ఘన పాకాన్నము గన్నవారలకిడఁ గన్నారె రూకన్న నా
కును బోకన్న నొకన్న మున్నిటులు గోకొమ్మన్నచో టున్నదా
మనప్రాకెన్నచెలంగెఁ గీర్తిలికల్ పాకారితోకంబువెం
టనె ప్రాకెన్నయమొప్పనంచు నరులాడంజొచ్చి రిచ్చాగతిఁ.

గీ॥ నాగవల్లిమించె నానామనీషి పున్నాగజేల్లి తేచ్చ చాగుదీర్చి
త్యాగమెల్లియనుచుఁ దక్కువారలొసంగు! నాగవల్లిమాత్రమేగణింప.

~~గీ॥ ఏగుఁబెండ్లి నాడహీనకాహళ శంఖ! పటహవాద్యపద్యపాణవిద్య~~
భోరుకలఁగె భూనభోభాగమారేయి । పట్టపగలుచేసెఁ బంజులెల్ల.

ఉ॥ విందులకెల్ల నేడిచట విందనినఁ సచివుల్ పురోహితుల్
గొందఱు బజ్జిపచ్చడులు గూరలు చారులు పిండివంట లె
ల్లం దగఁదెచ్చిరై పదవ శిలాకులతుందిల పాకమందిరా
ళింద బహిర్గ్రహీ రచితలేఖ మణీఖచిత్రాగ్రవేదికిఁ.

క॥ వంటయొకించుక చేయుండగటవ్విన్నారొ లేదొ యచటిసువారం
చింతికలకంతు లొకగడె । యంటనెకావించి రీశ్వరాయుతమునకుఁ.

మ॥ పిలువంబోయిన యంగజాలతరువుల్ వీరమ్ములుఁ తొమ్ములె
క్కుల పూతల్ గణివంత యెత్తురుసాకుళ్ళాయ లందంపుఁ జే

- మరిగఁదం దరచట్టకుంకుములు కన్నుల్ హత్తి గేహల్పభో
జలునై యెమ్మెల్లభోజనంబులకు రాజుల్ వచ్చి రచ్చోటికిన్.
- క॥ కంఠన కరుడెంచిరి తలకుండగు దోవతులు సట్టుకోకలు వెంటం
గొండలుపిల్లులు జతగా నాందోళికలంబురోహితామాత్యవరల్.
- మ॥ బుడుతల్ శెద్దులు వీజనంబులును జెంబుతోగొప్ప దొప్పాకులున్
నిడియందంబులచొప్పయినెలాకయింశేప్రాద్దు పోకుండ నాఁ
గడు వీరల్వలెఁ బెట్టరాదనుటలుం గన్నట్టుఁగా నూరగా
మిడివాపల్చనుదెంచరా ద్రుపదభూమీభర్త యిల్వేరఁగన్.
- క॥ తెప్పలుగా దొప్పలుమరి దొప్పలకుం దగినయాకు తుదినాకులకుం
జెప్పనగు పసిడిచెంబులు నప్పార్చి వుండేర్పరించె నయ్యెడనెడకున్.
- క॥ కడలేనివెడలుపెంతే నిడివియు నగ్రముల తగులు నిగనిగలిగురుం
గడిమి గల యనఁటియాకులయెడఁ జూచినఁగడుపునిండదే భోక్తలకున్.
- ఉ॥ ఇక్కడఁ గూరచుండుటలకీరలెశెద్దులు లేచిరండు మీ
రాక్కరు వంటకాలకఁడు యోగ్యముమీకది తేమకేమి యీ
ముక్కలి పీటమీదియది మూఱ్ఱుల చోటిటమేలటంచు స
ద్వాక్కుల నక్కులాధికుల వైదికులందగుచోట నుంచినన్.
- ఉ॥ వడ్డనఁజూపిరంత చెలువల్ తెలియోగిరమొల్పుపప్పు మెం
దొడ్డిన కూరగాయ ఘృతముక్కెర చక్కెరతేనెలడ్డువా
లిడ్డన నానవాలు చలియించని తైరులు మోరుమేరుపై
గిడ్డివలంబిరోయనఁగ గేస్తులకబ్బె సమస్తభాగ్యముల్.
- క॥ చేతమెతుకంట కుండన్ శీతాభోగముల వారిచిన యోగిరమా
రా తుమ్మిపూల తెలుపాహాతావియయారె వేడియని వేడిరొగిన్.
- క॥ గేస్తులకుఁ బసిడిగిన్నెల కస్తూరియనంగ వెంత కర్పూరంజే
శస్త్రమన వాసికెక్కిన నిస్తులసద్యోఘృతంబు నెలఁతుకవంచెన్.
- క॥ ధూర్తులు దిబ్బార్చిచమ వార్తకమటంచు మరీచవర్ణన గనుచున్
గీర్తించిరి తొడిమకాధి గ్వార్తాకమ వృంతకమని వంకాయఁదగన్.
- గీ॥ ఉప్పుపులుసుబట్టి యొక్కింతమిరియంబు | ముట్టితిరుగఁబోత చుట్టివట్టి
నేత వేచినట్టి నిడుపుఁ గాకరకాయ | వరుసనిడియెనొక్క వంటలక్క.
- క॥ ఉడికినపిమ్మట మిరియము పొడి బెల్ల ముచల్లి యుద్దుపొడిరాలిచి నే
తిడినెఱ్ఱఁగవేచిన వేఁపుడుఁగంద మిళిందవేణి పొంబుగనిడియెన్.

క॥ ఇడఁదగిన పులుసుమిరియము! గుదుముంగల వేడివేడి గుమ్మడితునకన్
బెడిదంపురసము గూడఁగఁ బడఁతుక వడ్డించెనొకతె బడలికదీఱన్.

క॥ ముట్టినదెముట్టిచుటియును! బట్టినదెప్పటి ముల్లురడక పడంతుల్
గట్టి మిటారులు బంగరు! చట్టులవడ్డింపి రెట్టి జగజెట్టులనన్.

ఉ॥ ఎందఱు బోనకత్తెలు మహిందలచూపరు మందయాన లా
యందెల మ్రోతలానగవులా పిఱుదంటిన కీలుగంటు లా
కుందనపుం దనూలతల క్రొందఱుకుం దొలుకారుమించు లా
యిందుకళాకలాపుఁ డొకయింతగనన్వడదాకి చొక్కడే.

శా॥ వక్కాణింపఁగరాని వీజననభస్వత్కాచయంత్రాంబుభృ
ద్విక్లేలద్దుట కోటి నిండుమణివేదీ వాలు కావాలతన్
మక్కాచెంబులఁ జల్లఁజేయ వడిగండ్లంబోలు సౌరభ్య స
మ్యక్కదీప్వవతీజలంబు జనమాహా యంచుఁ ద్రావెందమిన్.

గీ॥ ఓర్పుగలవారలామీఁద దర్పితారి! యోర్పుగలవారు రాజకందర్పులార
యోర్పు గావింపరాదె యీ యూర్పులకును । వేర్పుతోనంచుబంతులుతూర్పున్!

సీ॥ అమృతోష్ణపక్వతావ్యక్తంబు భుక్తంబుగ్రామాంతరాపణా గతము ఘృతము
పవమానసఖముఖా పాకంబుశాకంబు లసదామలవణ సీరసము రసము
ప్రోద్ధూత శర్కరారూపంబు పూపంబు విగళితమాధుర్య నగరి సిగరి
యంబుగోధస్య భిన్నంబు క్షీరాన్నంబు హతశుచి రుచిపాలు నానవాలు
చారులేకాపు ఒజ్జిపచ్చశ్చతీరు । పేరుకోకున్న యీతైరునీరుమేరు
తెలుల భుజియించెదరటంచుఁగృపదలిర్ప । ద్రుపద నృపదర్పకుండప్పడుపచరి

క॥ బుధులరుదా ద్రుపదాధిప! మధుర శరచ్చంద్రికా సమధిగతదీధి
త్యధరీకృత చణమాహిష । దధికలశోదధికేఁ గలశతనుభవులగుటన్.

క॥ వడపిందెయు మామెననూ! రెడుగాయయు నల్లమున్ మిరియపూగ్గాయల్
కడఁకుండఁగఁ దొక్కుచు మామిడి కాయయునూరుచిండ్లు మెచ్చిరలంతుల్.

క॥ అజ్జనములు లవణైలాం! చజ్జ్యంభము మిళితజంభ సంధిన్నగహృ
త్వజ్జాంభము గుంభిత రంగజ్జంభము నీరుమజ్జిగం గొనియాడెన్.

క॥ ఉచ్చూరఁగాయ వడియం! బప్పడముగబారుఁ గూరలలన్నము ఘృతమున్
బప్పం బాయసముం బా! లప్పాలున్ దధియుఁ దక్రమాననిరధిపుల్.

శా॥ ఓరన్నెట్టిన యప్పళాలు కడలందొప్పారు నేడ్దొప్పలున్
దోరన్ వట్టిన చంద్రఖండములు దొంతుల్లన్న వెన్నప్పమున్

ధారల్పట్టిన పట్టతేనె వజ్రదల్ దాల్కొన్న కీరాన్నముల్
మేరల్పట్టిన గట్టితైరులివిసుమ్మ భోక్తృసుత్యక్తముల్.

క॥ ఒకక్షేలంజవిచూచి యోరంద్రోచిన బజ్జి యాఘ్రాణమునఁజేర్చు నాచ్రుళలము

నాన్నఁడైనతనద్దిరిప్పిన దొప్పమైచప్పరింతల పనసతొనలు
చక్కెరం బొరలించి చాలించు రసదాళ్ళు కడఁచుండుయుంచిన కమ్మవడయు
మీఁదిమీఁగడమాత్రమే గ్రహించిన దధి యంటిపై బన కలవంటకములు
కొఱకిడిచిన యూర్గాయకొంత నాల్కా మోపిపడవై చు జున్నులుమూతిముట్టి
మీటువర్ణపుటితక్రమే ఘట్టితై భోజనాంతానమత్కుక్షిభాజనములు.

క॥ చేతులకిడు నూతనకలఁ శీతలకేతక సుగుంధిశీతలజలముల్
భూతలమున దొరుకుట యెట్లీతల సింహాసనస్థహిత సేవనకున్.

క॥ పొంకముగ నతఁడు నృపమీనాంకులకంకురితఘుమఘుమామోదహిమై
తాంక మృగీమదపేషితఁ కుంకుమ పుంకుంబు గాజుఁగోరల నాసఁగెన్.

క॥ ఆగుఁమణి యొక్కనికిడు! బాగాలేచాలు బహుళపరిణయములకున్
బాగైన వలువలొకనివి | భోగింపఁగ నీమకేండ్లుపూండ్లకుంజాలున్.

శా॥ గవ్యాపార కృపాకృపాణహత రక్షఃకుక్షిదోరంగ రు
గవ్యాపార పరాపరాశర నిరీక్షాహృష్టభాచక్ర చ
క్రవ్యాధూతమురామురశ్యమిత రాగస్థాపనాదక్ష ద
క్షవ్యాళక్షతి తార్క్ష్యదేవనుత రక్షాదీక్ష దీక్షానిధి.

క॥ కస్తూరిరాయకస్తూభ! వస్తూరీకృత శరీరవైభవభవ భ
వ్యస్తవనభవన నవనీ! తస్తేయవిధేయ సంతతస్మేరముఖా.

ఉత్సాహము॥ మిత్రజాంబవద్విదర్భమేదినీశ్వరాది స

త్పుత్రికాభుజాగృహీత భోగ్యనాగవల్లికా

చిత్రవర్ణతాళవృంత చేలఖండ చామర

ద్విత్ర పంచషాఖ్యముఖ్య వీక్షణీయలక్షణా.

గద్య॥ ఇది శ్రీమద్రామభద్ర భజనముద్ర కవిశట్టభద్ర కాద్రజేయాధిప వరసన
గత సరససారస్వతలహాగీపరిపాక కాకనూని ప్రబోధబుధకవి సార్వభౌ
పాత్ర రామలింగ భట్టపుత్ర కాండిన్యగోత్ర భాగధేయమూర్తి నామ
ప్రణీతంబైనపాంచాలీపరిణయంబను మహాప్రబంధంబునందుఁ జతుర్థాశ్వా

పాంచాలీపరిణయము.

పంచమాశ్వాసము.

- క॥ శ్రీరమణీమణిధారీ! ధారీధవ సుత రథాంగతటభిన్నారీ
నారీశృంఖలపంగు శరీరహిత గాంగలహరి శ్రీరంగహరీ.
- వ॥ అవధరింపుము జనమేజయునకు పై శంపాయనుండిట్లనియె.
- గీ॥ ఏగుఁబెండ్లి నాఁడె హితబంధుగమ్మతిఁ బెండ్లికూఁతు మొదటిపెండ్లికొడుకుఁ
గూర్తుఁమంచుద్రుపద కుంభినీభర్త దంపతుల కేర్పరించె బడకయిల్లు.
- మ॥ తనయత్యంత నిశాంతశేఖరముచెంతం దండ్రచాల్యంబునన్
దనకర్పించిన దర్పకప్రముఖ చిత్రస్తంభ విభ్రాజి భో
జనశాలాంగణ పాకమజ్జన మహాశయ్యా గుహావ్యూహ నూ
తన కృత్యేతన రాట్టు రాతన మణీధామాంతరాళంబునన్.
- మ॥ నెలరాటాకుమితూరి చిత్తరువు కన్నెల్ సన్నసున్నంపుఁ ది
న్నెలు జేజే దొరరాతిగోడ కడవన్నెల్వోవఁ జెఁగావి వ
న్నెలు పూఁగైదువు వన్నెరాయ పనిచిన్నెల్ గచ్చుమేల్గచ్చులన్
బెళకం జాలినకేళి ధామమటఁజూపెన్ మామ జామాతకున్.
- క॥ మంచి ముహూర్తంబిది నున! పాంచాలిందోడి తెండు పతి కడకని మ
మ్మంచెన్ ద్రుపదక్షితిపతి! యంచుఁ బురోహితులు దేవికయ్యెడఁదెలుపన్.
- గ॥ కొప్పరిదండదవిలిన! దుప్పటి వలెవాటుతోడఁ దొయ్యలికైదం
దొప్పఁ దమతోడ నూడుపు! జొప్పలతో నప్పడింథి సొంపుగ వెడలెన్.
- 1 సుదతి యొడ్డాణమేదట్టి చుట్టుగాఁగ! రాలయుంగరముల చాలెత్తాదుగాఁగ
మంచియరగందపాడి మేనిమట్టిగాఁగ! జత్తజఘజాఘజికి జగజెట్టివోలె.
కట్టుకంబమునకుఁ గరివోలెదాదుల! బలిమి నరుగుదెంచి పడకయింటి
కడపదన్ని యవల నడుగింత యిడదాయె! నాతిమొనకు డాయ భీతిగాదె.
- ఉ॥ పట్టుతలాడయున్ హళఁదిపచ్చనునుం బఱపెండ్ర గోపపుం
బట్టుకురాడనుం దొగరుబట్టియుఁ దెల్లనిచల్వయుం బనుల్
పెట్టినకట్టుతో బటువుబిళ్లలు దంతపుఁగోళ్ళ గ్రచ్చు క్రొం
బట్టెలుగన్న యాన్యపతి మంచముపై సతులుంబరచ్చెలిన్.
అలకల్గొని భీతిత్రపల లఁతకవునుబట్టి సకియమటునిటు దివియన్
నిలుచుండఁ గూరుచుండం! గలకంఠికఁ బట్టెనొక్కగడియ కడంకన్.

- క. ఓరమోమొంది చక్కఁగానుండుమన్న నమ్రశిరసొందిచూడ్కిలోనానయంది
సకసఁగూర్చుండి బాగాలాసంగి రెండుమడుపు లీరాదెభర్తతుండుదుకుదీఱ.
- ఉ. వీడియమిచ్చినీపు నొకవీడెము గొమ్మనికాంతుండింత ప
య్యాడ గరుక్కునంగొటికి యాకధరంబున నందియిచ్చుచో
వీడకపటనెక్కి పెదవిన్నునుఁగెంపొదవింప కయ్యయో
వ్రీడకుఁ బాలువడ్డవెడవిల్తుఁడు శాంతుఁడతే తలోదరీ.
- ఉ. నీచలమే ఫలించెఁగద నీవఁట నీరమణుండఁటమ్మ కొ
మ్మచిరసౌఖ్యముల్ గనుండుమక్కువ నొక్కటిమీరు వేఱుమే
మే చెలిపోయివచ్చెదము మీకపుఁగిళ్ళ సుఖించువేళలన్
మాచెలువల్గదాయనుచు మమ్ముదలంపుఁడు దంపతుల్ తుదిన్.
- క. గారామునఁ బెరిగిన శృంగారాంబుధిగాని గడుసుగావొకనాఁడు
న్నేరుపులగానిఁబెట్టెను | సూరాసుతచూడ సూన సుకుమారసుమీ.
- క. కొమ్మలులేరాబంగరు | బొమ్మసుమీ రాచయిండ్లఁబుట్టుదురా యీ
యమ్మబలెఁ గన్యకార | త్నమ్ములు మీపూర్వజన్మతపమెట్టిదియో.
- క. మీభాగ్యంబున దొరికెన్ | సౌభాగ్యనిధానమైన జవ్వని పాంచా
లీభామభవజ్జనక | త్నభరణఫలాప్తి కిదియెకారణముసుమీ.
- ఉ. ఓయమృతాంశువంశనిధి యున్నసతుల్వలెఁగా దొకింతయుం
జేయుటెఱుంగదూడిగము చెప్పిపనుల్ గొనుండింక నింతమం
కీయమనేర్పు నేరములకెక్కుగఁజూడకుఁడంచుఁ జేతిలోఁ
జేయిడి యప్పగించి యలచెల్వలువెల్వడిరిల్లు బల్విడిన్.
- ఉ. పట్టఁగనీదు చన్నుఁగవ పాణితలంబిడ నీదుకొప్పవై
ముట్టఁగనీదుమేను పలుమోపఁగ నీదధరోష్ఠ మాకులం
బుట్టదు చూడ దాడదొకసుద్దియుగుండియగుడుపట్టి నాఁ
డెట్టుభరించినాఁడొ హృదయేశ్వరుఁ డవ్వలరాహభాహళిన్.
- ఉ. పైఁటకులాగులాడి కటివై ఘటియించిన చేవిదల్పులన్
బాటిలినీవితై పెనఁగి పైఁబడి చేతులతట్టివేఁతల
నీటుగ. నాటఁబట్టు బలిమింగనమిం దగదొట్టిజెట్టి పో
రాటములాయె నాయనకొయారి యెడాటములన్ హుటాహుటిన్.
- క. అక్కలభాషిణిఁగొమ్మని | వక్కలుచేనిచ్చినపుడ వలఁతేఁడు వడిన్
వక్కలుగఁగొట్టెబిట్టుగ | నక్కరునందనునిడెందమరవిందగదన్.

- క. కన్నెకొనగోరఁజీరిచి | సున్నంబిడి మడిచియిచ్చుచుట్టుల వీడెం
బిన్నిదినంబులకన్నె | గొన్నిచవుల్ హెచ్చుచూపెఁ గువలయపతికిన్.
- క. చక్కెరయొకపరిసెకతటి | నుక్కెర యొకసారితేనె యొకమాటమృతం
బక్కిరవాణి వాతెలు | సెక్కినతటిఁ జిక్కెఁబతికి నూఁటేసి రుచుల్.
- ఉ. సందొకయింతయూని బిగిసందిటగుచ్చి ప్రవీణపాణిచే
నంది ముఖాముఖిన్ సఖిసుధాధరముం గబళించి పీల్చితే
నెందగఁగ్రోలి కెంపునిచి నిద్దపుగంటి రచించి చీ
లెందుదినజ్ఞునజ్ఞుగను జేసి నిజేశుఁడవార్యవాంఛికన్.
- ఉ. వాచవి చూచిచూచి సతివాతెలు చన్దవపట్టిపట్టియున్
మాచతురత్వమింక వెడమాటగుఁగాక యనంగఁబోక కా
లోచితకార్యమెంతక నవోధగదాయనఁగూడ కెంతయున్
వాచిన వానిరీతి రతి నాఁడు హళాహళిచేనెవాసిగన్.
- చ. గళరవభేదముల్ గలుపి కౌఁగిటిపట్ల బిగింబెనంగుటల్
దెలిపిసునీతక్రృతి ప్రకృతిదిద్ది కళిపెళులింతనేర్పి ని
స్తులనఖరద్విజక్షతము సొంపెఱిఁగించి యపారపుకారతుల్
పలుమరు శిక్షచెప్పి పతి ప్రాధనుజేసె నవోధనంగనన్,
- చ. అలయిక యింతలేక పతినంటి పెనంగెడుచోట జెట్టియై
పెళుకుదలిర్పఁగా నధరబింబము చించెడు బోటఁజిల్కయై
గళరవభేదముల్ దెలుపు గట్టితనంబునఁ బాపురంబునై
కళలఁగలంపనేర్చఁ గలకంఠిరతిప్రకృతి ప్రవీణయై.
- ఉ. కమ్మనియూర్పుగాడ్పు చలకమ్రకుచమ్ముల పూతయూతఁగా
నెమ్మొయి ఘర్మముల్ పాలుప నిద్దపుఁజెక్కులతేట నప్పులం
సమ్మునజాఱిజాటు వగసందెడు క్రొవ్వెద క్రొవ్విరుల్ సహ
యమ్ముగ నేదదేర్పఁబతి హయనియెన్ సతిసర్పఁగారతిన్.
- గీ. నటదురోజంబు నిటల సంఘటితకచము | పర్యటద్దల్లతాటంక పాటవంబు
కటితటీసమ్రుటత్కాంచితాకలాప | ముపరిరతమిచ్చుఁగా సౌఖ్యమపరిమితము
- ఉ. చొక్కిప్రసూనశయ్య రతిసోలియుఁ జాలుఁజుమీయనంగఁబోఁ
డిక్కమలాక్షినిట్టెరమియించెదనంచుఁ దలంచునాథుఁడా
జక్కవగుబ్బలాడి యరజాఱిన కొప్పపిసాళిచూపులుం
జక్కెరమోవితోఁ గళలు చల్లెడు మోమెటువంటిదోగదా.

- శ్రీ. కశరుచో బలినికాటసింబోపు మోవితో గురుకచాకచి నెగుల్తురులతోడ
కబళించివిడిచిన గల్లపాలికతోడఁ బెనఁకువవనివాడు తనువుతోడ
చుంబనక్రియమీఁదు చూచుముంగరతోడఁ జేపట్లమీఁజేతి చీరతోడ
రమ్యముష్టాముష్టిరాలుగాజులతోడఁ బైకొన్నరతితొట్రుపాటుతోడ
నింతకటిమోపి కడమకోకెడమచంకఁ । బెట్టిధమ్మిల్లముకచేతఁబట్టి మొట్టి
కేలఁ గీలించిన పసిండిగిండితోడ । విభునితోఁగూడి పడకయిల్ వెడలె వెడలె
క. వెడలి సతిరతిఁబెనంగిన । బడలిక నిట్టూర్పు తొట్రుపాటును జనుగో
రడి మోవికాటుచిమచిమ । జడిచెమట నటింపఁజూపె సౌపాసగతుల్.
- ఉ. బాణభజారి భూనటదపారకృపారహితాజిభిన్నతన్
ద్రాణయొకింతలేక నడతక్కువతోఁ జనుమోతతో గళ
ద్వేణిభరంబుతో నపుడు పెన్నెలబైటికివచ్చినన్ జగ
త్పాణము కూర్చికోడలికిఁ బాణముదెచ్చెగతిప్రవీణమై.
- ఉ. కూర్చిన మైకదంబములుగొన్నిగరంచితిఁ గాని క్రమ్మఁజన్
గూర్చగనేరనైతి ననుఁగూడిన గాడ్పుగరంగి వీఁగురా
కూర్చినడెందమున్ దిరుగఁగూర్చగదా రతికన్న చింతనూ
యేర్చినమిన్నవంటి తరలేక్షణమైచెమటల్ నశించుటల్.
- క. ఈపగిదిఁ గడమనల్లరు । ద్రాపదితోఁ గ్రీడఁగనుచుఁ దమసంకేత
వ్యాపారనైపుణక్రమ । మేపాతవశించిరొక్కయేడవీటన్.
- గీ. తరికి వానలుగురినె భూతలముపండె । బరచమూజారచోరాన్ని భయముచూపె
ధర్మమెంతయు నాల్గుపాదముల నడిచె । ధర్మరాణ్ముఖ్యులవీటఁ దనరుకొనె.
- శా. ఈతీరంతయుఁ బారులెంతయుఁ గరంబేపారఁగాఁ జెప్పినన్
జేతోమోదము దక్కి యక్కురుకులశ్రేష్ఠుండు దుర్యోధనుం
డైతేనేమి పృథాతనూభవ వివాహదుల్విన న్వచ్చునా
జ్ఞాతిశ్చేదనలేనకిమ్మునుచుఁ జిన్నంబోయి యున్నంతటన్.
- శ్రీ. కొంతేయులజయించుటెంతనియనెఁ గర్ణుడనుచితంబనియాడె నాచిక్రముఁ
డిదియేటిమాటనియెను దుస్సనేనుండు పట్టితెత్తమటంచుఁ బలికెనును
యర్థరాజ్యమొసంగుడనియెను విదురుండు కార్యమాననియె గంగాతనూజు
డర్జునుగెల్వరాదనియె ద్రోణాచార్యుండువటు నెఱుంగుదురనియెన్మృదు
ద్రుపదుఁ బరిమార్తమనియెను ద్రోణసుతుండు
సౌముదిసఁబ్రాప్తులనఁజూచ్చెసోమదత్తుఁ

- డవును విదురునిబంపి పాండవులనిటకు
సరగఁ బిలిపింపుఁడనిపల్కె సంజయుండు.
- క. దుర్యోధనుఁడపుడిట్లను | దుర్యోచనలింతయేల దుష్టాత్మకులన్
గార్యముగాదిటఁజేర్చుట|చర్యాదుల్ సాదులెట్లు మఱిదాయాదుల్.
- క. దాయోబోయాయనఁగా | మాయోపాయోద్ధతులు కుమార్తలు హితమే
ధాయుక్తులబలెనుండురు| దాయాదులువేళవచ్చుదాఁక సహిష్ణుల్.
- క. కుడిచినయింటికిరెండే | స్వదు దలఁతురనంగవలదు భూతలమెఱుఁగున్
గుడినుండిమొ గుడితొక్కె | కుడుగాఁగోయుట సగోతగుణములునుష్టు.
- క. ఏయెడమది నెరపరికం | బైయుండినఁ గార్యమొప్పదమరించుటకున్
దాయుచు రోయుచుఁజేసిన | నాయంబగుసఖ్యభోజనంబులు ధాత్రిన్.
- క. దాయాదులు మాయాసము | దాయాదులువచనమధురతామిష సకలా
దాయాదులు కలహమం | దాయాదులుధరణియెఱుఁగదా యాదుడుకుల్.
- గీ. అయిననేమాయె నేమాయనైననేమి | యంతలేదండ్రుగాకొక్కచెంతనంచు
విదురుఁడొడ్డొంచురమ్మన్నవేగనతఁడు|ద్రుపదపురిఁజేరిపాండుపుత్రులనుగాంచి.
- మ. ధృతరాష్ట్రుండు సుయోధనుండు మిముఁడొడ్డెమ్మంచు మమ్మంపిరి
గతిఁ బాంచాలునియింటబాములఁ బడన్ గర్తవ్యమానేఁడు మీ
పితృరాజ్యంబు సగంబుగొమ్మని సమర్పించంగ నూహించిరి
రతివేగంబున రండటంచు విదురుండాడన్ మహేమాత్సభులై.
- ఉ. పెట్టెలుపెట్టుఁడి క్కరటిబృందముమీఁదను బట్టుటెక్కెముల్
గట్టుఁడు యోధయాధములకున్ జగముస్తైయిదేర్పరింపుఁ డా
రట్టతురంగ ధట్టములరాజులకెల్లను బల్లకట్టుఁ డి
ప్పట్టణమందెరాణువకు బత్తెమువేయుఁ డటంచుఁబల్కుచున్.
- ఉ. మైనములైరి పాండునరపాలతనూజులు యజ్ఞసేన భూ
జానియనుజ్ఞ నశ్వములుసాఁగె రథప్రకరంబు వెళ్ళె మ
స్తేనుఁగుతండముల్ గదలె నేగభటచ్చట బోనపుట్టికల్
మైనపుఁజీరపెట్టియలుమంకెనగిత్తులుగాంచె నెన్నడల్.
- గీ. పదుచునంపుమన్న పలుకుచేఁజెవిగ్రాఁగె | గుండెపగిలెదిగురునిండెమిగులఁ
గలఁగెడెందమేఱుగాఁబాటె కన్నీరు | కన్నతల్లి నెనరుగాననయ్యె.
- గీ. ఇల్లటంపుమాటకేపాటివాఁడైన | లేతరాచబిడ్డలేకపోయె
రాజయోగ్యయంవరంబేల చాటించె | వెలఁదిపెండ్లికేమివేగిరంబు.

- ఉ. ఎక్కడబుట్టె నిక్కలికి యెవ్వరుచన్నిడిరెత్తికెంచఁగా
నెక్కడమక్కువంబెరిగె యెవ్వరిపాల్ తుదిచేరెఁ జెంతగా
దక్కటదూరదేశమున కంపకమాయని కన్నతండ్రి తా
స్రుక్కెదలంచినం గడుపుచుమ్ములుచుట్టెడి నేమిసేయుదున్.
- శా. అడుంగాన్పునుగంటకన్న సతిగొడ్డారౌటయేమేలు నూ
క్షేదుల్పించినఁ గూతురేమి సతమాఱువియ్యముల్ కోడలిన్
గాడంబల్కినఁ దాళగావలసెఁగాకాఁగాని చిట్లాడికల్
నేడితండ్రియుఁ దల్లివంగడముగానీ పంచుకోనాయెఁగా.
- శ్రీ. పాంచాలిపాంచాలి పరిణయేచ్ఛలనున్న లంచానఁదలగడిగించ నెవ్వ
రెవ్వరాకొన్నచో నింటియక్కల నెక్కకొలికికిఁ దేదాళుకొనెడువారు
తెల్లవాఱకమున్నె పల్లెరంబిడి ముఖక్షాళనాదరశూక్తి సలుపనెవ్వ
రెవ్వరు ప్రాల్థాలిపవ్వళించినలేపి కన్నులుదుడిచి యాకటికినరయ
రచ్చసేయంగవచ్చు సొయిచ్చవచ్చు! నుత్పవముఁజూడఁగూడునోయొకరికొకటి
యొసఁగఁబొసఁగునోమినుకరాదో పరులకుఁబుట్టినిల్వలె నత్తయిల్లెట్టులగును.
- ఉ. కాంతులు ధర్మరాఱ్ఱుఖులుగా బలుగామిడిగాని యత్తగా
కుంతియు నాఁటినాఁటి కిదిగో పిలిపించెదనంటినా యయో
యింతలసంతలం బరులయిందుల కన్యలధన్యలన్ జన
న్యంతిక సంచరంతికల నమ్ములఁజూచి భరింపశక్యమే.
- వ. అని వితర్కించి యక్కించి దవలగ్ననవలోకించి మిగుల వగలఁదగులుట గ
దిగులుపడవలదని వలుదక్రొవ్వెదదువ్వి యవ్వికచనయనచకచకలు చేర్చుచేర్చు
క్కఁ జక్కంజెక్కి చెక్కిటి కన్నీటిచా లింతికొనగోరఁ బాఱమీటి మీఁ
గాదని తొంటిదిగెంటించితాఁ బెట్టిన గట్టి ముక్కరపట్టికింబెట్టికట్టాణి మ
యంపుఁ గుత్తికంటుచేనంటిచూచి చూచుకంబుల పోటునంబాటిల్లు స
పంక నిచయాంక కుచయాఱిశిథిలాంబరంబు సవరగా సవరించి
నివిరి యరవిరిచఁదంపుటుదిరి యందంపు సంపంగి విరితండంపుదండ
లాకపూటనె వదులయ్యెనని త్రిప్పిత్రిప్పి యరసి కరశాఖాంగుళీయక
ణులం బోడిమిచేసి పాణితలరేఖ వీక్షించి కన్నుల నెత్తుకొని :
పొక్కిలి ముద్దుగొని మిక్కిలి సద్దుగనిన సద్దంపు మొలనూలి చిటు
చిక్కుదీర్చి చెంగావి చేలనెరుక మీఁగాళ్లంగూర్చిపట్టిమట్టియలు
నార్చు కోరికలత్తుక చిత్తంబునెల్లగింపఁ బనూవల్లి కౌఁగిటనల్లియల్లిబిల్లి

యామతల్లికిఁ దల్లియిట్లనియె.

మ. ఎదవోఁజూచెదవో సుదంతికిఁబాలంతీక్షాంతి యొప్పంచుఁ జే
స్వదువే నీచదువేలయెంచపు చవుల్ పుట్టింప నీపుట్టిని
ల్లిదెరేఁపే పిలిపించెదం జెదరనీకేలమ్మ మేమున్న యీ
పదివేలేండ్లకు నేమిటగడమయోపర్వేందు బింబాననా.

శా. నీపైఁతీడ్రయె తండ్రికన్నకటులక నీమీఁదిదేద్యష్టినా
కాపంచాసులు నీవెసుమ్ము గొలువంకల్ పెంపుడుం జిల్కలుక
నీపల్కుల్ ప్రకటింపఁగా మఱపు గండ్రేమాద్యశుల్ రేపె యీ
దీపావశ్యభిధోత్సవంబునకె తోడ్డేఁబంచెదం దొయ్యలీ.

ఉ. చిత్తమెఱింగి భర్తలకు నేవలునేయుట భర్తమమ్మ లో
కోత్తర యత్తగారి కెదురుత్తరమెత్తకుమమ్మ యమ్మరో
యెత్తకు వంచినట్టి తలయియ్యమ తొయ్యలులందు నంతయ
త్యుత్తమరాలు మేలనఁగనుండుట భూషణమమ్మ కోమలీ.

క. కలవారిపడుచుననుచుక | దెలిపెదు సూనడకచేత దీనులఁజతులీ
పులు గొంచెమిడినఁ బదివేల్ | ఫలియించె నటంచుగానిపదరెదు సుమ్మె.

క. వింటేయనితనయక వా | ల్పంటింబంపుటకుఁదల్లి కడువెలవెలనై
యుంటకు డగ్గుత్తికతోఁ | గంటందడిపెట్టిరింటఁగల కలకంతుల్.

ఉ. సోదరిమాటు నీకలతలోదరినీదరిదాపె యీపెకుక
జూదరిగాదు సాదు ననుఁజూచిన యట్లనె చూడుప్రోడ యీ
దాదికొమార్తె యీయమ నదల్పకుమీయని యూడిగానకుక
జైదలిపిండునిచ్చె నటఁబంపుటకుక జనయిత్రిపుత్రికెక.

క. ఆవేశఁబురము పాండుమ | హీవల్లభ సుతులు వెడలిరేపురు శంఖా
రావములునిగుడ రింఖా | వ్యావల్లద్వాహమోహనా రోహణులై.

గీ. అరుగుదెంచిన వృత్తాంత మాంబికేయుఁ | డెఱిఁగిచుశ్శాసనాదుల నెదురుపంప
వాహనవ్రాహ సకలసన్నాహమహిమఁ | గరిపురికివచ్చి రక్కుంతికన్నసుతులు.

నీ. హీనవృత్తికిఁజిత్తమింత యొగ్గఁడుగాని సత్యసంధత హరిశ్చంద్రుఁడితఁడు
హాలాహరణహేల నావహిల్లఁడుగాని బాహుపతిమ బలభద్రుఁడితఁడు
మత్తారిహతికి సామగ్రిగోరఁడుగాని వింటినేర్పునకు ముక్కంటియితఁడు
బడబోదరంబునఁబడి వెళ్లఁడనికాని వాజినెక్కుటకు రేవంతుఁడితఁడు
పాలుప్రుచ్చిలుటకుఁ బాలుపడఁడుగాని భేనుసంరక్షణకువాసుదేవుఁడితఁడు

బలిరయని వీధిఁజనుడెంచు పాండవేయ । పంచకముఁగాంచి రప్పడప్పారులెల్ల.

శా. పాంచాలీచలదృక్పరాభవ భయభ్రాంతిన్ నిలన్లేక మి
న్నంచుల్ ప్రియకెడుచేపఁ జూపలతనేయంబాడియేయిన్నరుం
డంచుం దక్కినబేడసల్ గవినెనా నప్పార్థుడై బార భా
మాంచచ్చంచలతోచనాంచల నికాయంబంత వ్రాలెన్వడిన్.

క. అందఱిపైఁజేతెడు పాద । వందిన తుందిలునమందయాను నభస్వ
న్నందన మణిఁగనియందఱి కిందగుటఁగికాకికన్నగిరిపురివారల్.

క. చక్కనివాడఁటతెజీ । నెక్కుటకున్ సవతులేదటే కామినియున్
జొక్కనిదొక్కతె లేదట | యక్కరొకనుఁగొంద మాదయాకులునకులున్.

క. మదిరాక్షికి నేగురుమగ । లదిరా మదిరాగమీపెకని వదరెదవే
పదుగురు పదియేగురుగా । రిది యొకయాశ్చర్యచర్యయే కామినికిన్.

మ. మెలఁతాకోవెలకుంట నామమొకకొమ్మేదిద్దనీప్రొద్దు వ
ర్తిలెఁగా రెండవకొమ్ముదిద్దుటకుఁ బ్రొద్దేచాలదొక్కింతవా
డల పిల్లల్ నగిఁకొంచుఁజప్పటలు గొట్టంగట్టుకొంగూడఁగాఁ
దలవీడం బరువెత్త నిత్తెటవ వింతల్ చూడరాలేవుగా.

వ. పసపులుఘాయనిమ్ము తెలిపావడపై నునుఁగావిగట్ట ని
మ్ముసమ కటితటి వటి సమంచితమేఖలయుంచనిమ్ము నె
న్నెసట లసన్నణిఘృణిఁనూత్నలలంతికవెట్టనిమ్ము వె
క్కసపుఁ బిసాకులిమ్మొఱుఁగుఁగమ్ములు చాలవె ముద్దుగుమ్మకున్.

నీ. గౌరాంగికాచంద్రకావిచామనచాయ చామకేచక్కన చవలనయన
గొప్పాపెకాగట్టి కురుమట్టపుమిటారి కేకాకకీల్జడ కిసలయొష్టి
యలఁతిచన్నులదానికా హారవల్లరు లున్నతస్తనికెపోసన్నతాంగి
బక్కామెకాలేత పాటీరపుంబూతలావైన లలనకెలసదపాంగ
వారికొకపక్షమునఁ గఱివన్నెకోక । కొప్పుగుండులపేగుబాగొప్పురవికె
చెప్పఁజూపుగునంచుఁగై నేసిడాసి । సకులు నకులాదులను జూడ సాగిరచట.

క. చనుదెంచియాంచి కేయున । కును గాంధారికినిమ్రొక్కి కుంజరపురిలో
ధనధాన్యవస్తునిస్తుల । ఘనతవసిందిరి కుమారకంఠీరపుత్ర.

. తనతనయవర్గమున కన్నను ననువుగఁ బాండునందనగ్రామణులన్
ఘనఘృణులన్ దినమణులన్ । ధనమణులన్ బెద్దతండ్రి దనినెన్ మనినెన్.
హస్తీపురములోననైదేఁడులున్నంత । నంతకాత్మజునకు నాంచికేయుఁ

